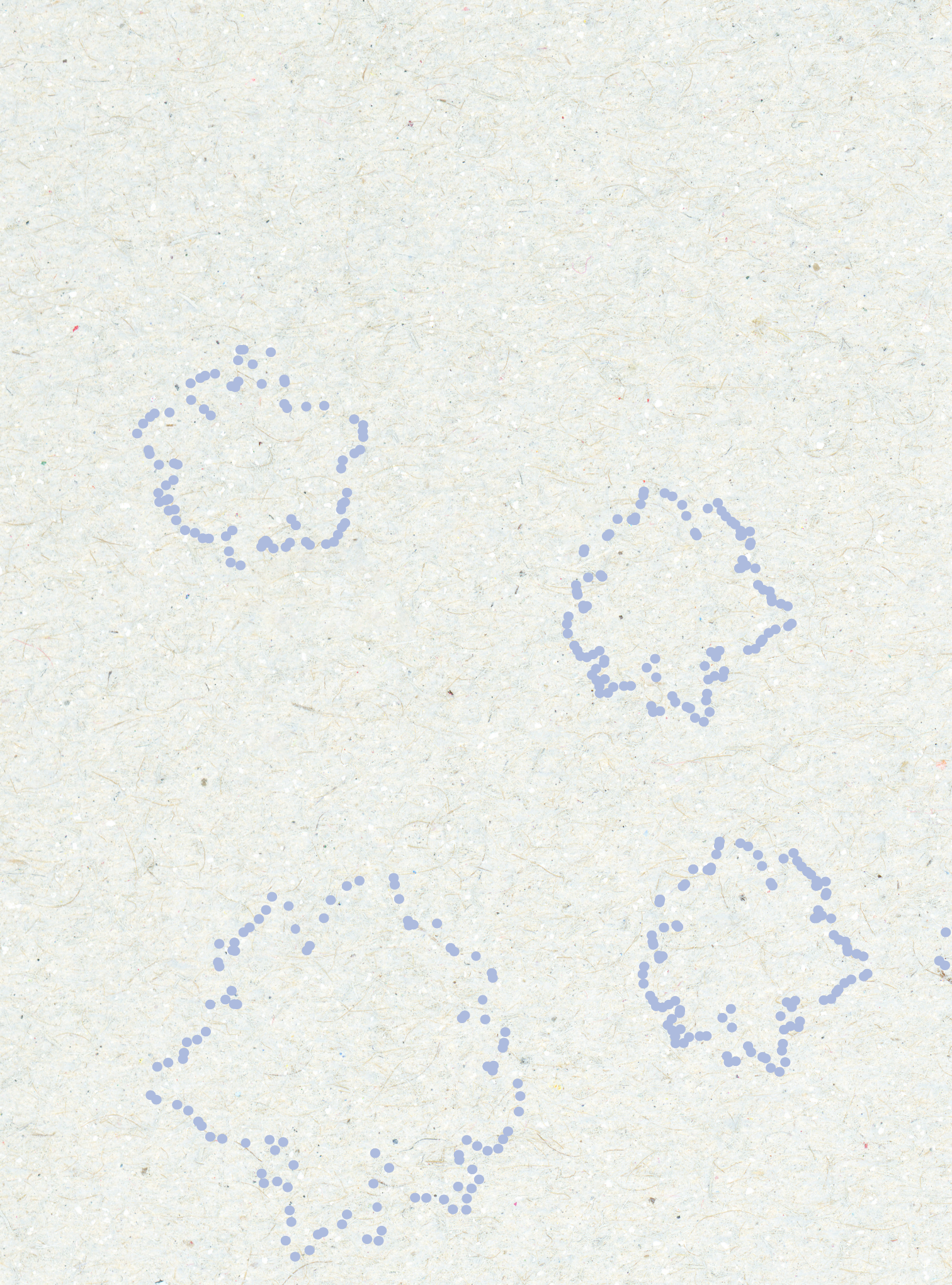

Tiché textílie

Denisa Salontay Portfólio Bakalárska práca
UMPRUM 2025 Ateliér textilu

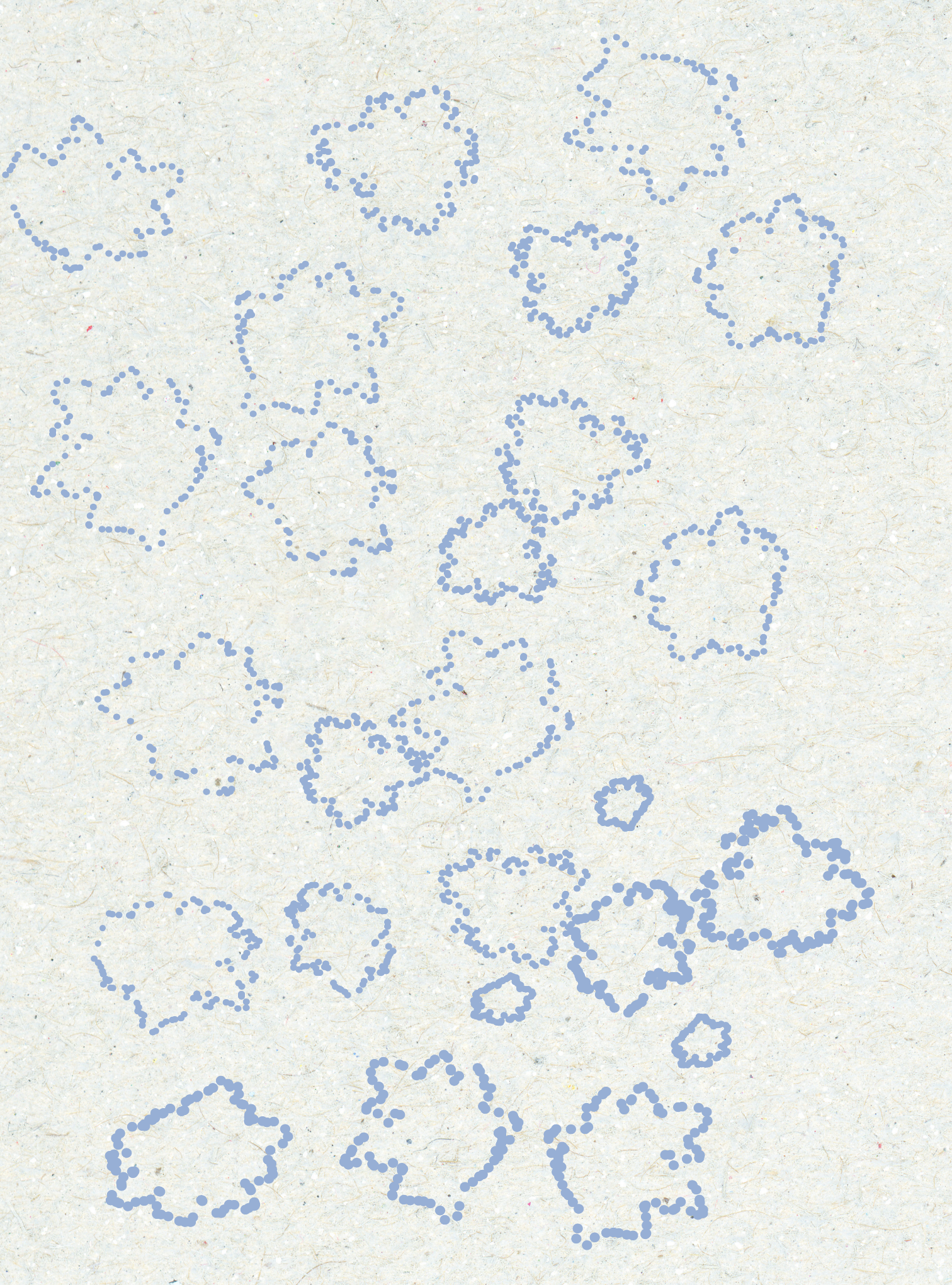
*Tiché
textílie*

portfólio

Denisa Salontay

Z celého srdca ďakujem mojej mamke a Marcelovi za lásku, trpezlivosť a dôveru, všetkým ľuďom, ktorých ľúbim, za to, že sú pri mne — a každému, kto ma podporil pri tvorbe tejto práce, bol úprimný, nápomocný a podal mi ruku, keď som to potrebovala. Ďakujem aj za materiálnu pomoc a láskavosť dobrých ľudí.

Obsah

Part I.

Idea projektu

Filozoficky o prázdnote

Moodboard

Definícia konceptu & kolekcie

Vizuál / farebnosť kolekcie

Séria kolekcie Tiché textílie

Sítotisk & postup

Vzorky & výber & cieľ

Part II.

priebeh dig. práce PC

Part III.

niečo málo o priestore

*Všetko je jeden velký cyklus.
Veci idú — fungujú v pohybe.*

*Páčia sa mi ľudia, ktorí sa pozera-
jú na veci do hĺbky. Nie povrchné.*

*Ak pozastavíš jeden „filmový &
životný úsek“, jeden obraz, jeden
cyklus, spomalíš scénu — uvidíš,
ako sa obraz menil. Je to záber
pohľadu na „život“ záhrady —
krajiny — priestoru. Začneš si roz-
pomínať na vôňu, farby kvetov,
obraz jesene, zimy, jari a leta.*

*Na to, koľkokrát si okolo prešiel,
koľkokrát si obdivoval farby kve-
tov, mal radosť, že zas a znova
rozkvytli, koľkokrát si sa na tom
mieste stretol — zvíťal so svo-
jimi milovanými, koľkokrát si sa
tam musel s nimi rozlúčiť — až
z tamad' odišli na svoju večnosť.*

*A záhrada prerástla všet-
ko — aspoň do času, kým
ju nezačal zveľaďovať niek-
to iný. Jedna etapa za nami...
a znova opakovanie — písanie
nového príbehu pred nami.*

Part I.

*„Textil ako nositeľ ticha,
pamäti a príbehu.“*

Idea projektu

Bakalárska práca skúma textil ako médium, ktoré presahuje funkciu a estetiku – stáva sa nositeľom spomienok, atmosféry a identity.

Na pozadí osobnej inšpirácie – záhrady starého otca – vzniká kolekcia „Tiché textílie“, ktorá sa v jemnosti vlákien snaží zachytiť to, čo často uniká našej pozornosti: drobné momenty, zmeny v priestore, sezónne rytmy, aj tichý čas medzi ľuďmi.

Záhrada pre mňa nie je len fyzickým miestom, ale živým organizmom, ktorý odráža plynutie času, starostlivosť generácií a citový vzťah k priestoru. Po jeho odchode sa stala symbolom premeny – rozrástla sa, „pre-rástla“ svoj pôvodný tvar a stala sa inšpiráciou pre moju prácu s kolážou, vrstvením a textúrou.

Spomienky na vôňu ruží, mäkosť papradí, lesk magnólie či hra svetla a tieňa sa stali vizuál-

nou pamäťou, ktorú prepisujem do textilu. Záhrada, rovnako ako moja tvorba, bola prirodzene rozdelená – raz divoká, plná ruží a kríkov, inokedy jemná, intímna, s jazierkom a hortenziami. Táto rozmanitosť štruktúr a vrstiev sa stala základom mojej kompozície.

Textil tu nevystupuje ako len dekoratívny prvok, ale ako poeticko-filozofický nástroj, ktorý vplýva na naše vnímanie každodennosti. Je to médium dotyku, pamäti a emocionálnej blízkosti.

Práca sa zameriava na kombináciou manuálnych a digitálnych techník, prepája módnym a interiérovým dizajnom a sleduje, ako kultúrne vrstvy a osobné spomienky formujú estetiku. Kolekcia je výpoveďou o tom, ako textil môže rozprávať bez slov. Je to tichý sprievodca príbehov, ktoré zostávajú, aj keď už ľudia odišli.

*„Čo sa stane, ak je priestor úplne
holý (bez látok, bez textúry)?“*

Filozoficky o prázdnote

Predstavme si priestor, ktorý je úplne prázdny – bez látok, bez textúr, bez dotyku, bez príbehu. Ak je domov schránkou nášho odpočinku a telo schránkou nášho bytia, tak odev je schránkou našej identity. Čo sa však stane, keď tieto vrstvy zmiznú? Keď zostaneme „nahí“ – bez látky, bez symbolu, bez ochrany? Holý priestor ako tabula rasa, ako čisté plátno pred prvým ťahom štetca. Pre textilného dizajnéra je to absolútny začiatok, miesto neobmedzeného potenciálu, kde sa môže zrodiť čokoľvek – niť, vrstva, pamäť.

Tabula rasa – čisté plátno je to ako nepopísaný papier alebo prázdne plátno pred prvým ťahom štetca. Pre dizajnéra ide o priestor potenciálu, kde sa môže zrodiť čokoľvek. V textilnom dizajne to môže byť metafora pred prvým tkaním, pred prvým dotykom vlákna. Absencia vs. prítomnosť - látky a textúry dávajú priestoru hmatateľnosť, identitu, emóciu. Ak ich odstránime, strácame zmyslový kontakt – nie je čo cítiť, nie je čo vidieť ani ohmatať. To môže byť desivé, ale zároveň očisťujúce. Holý priestor sa tak stáva miestom meditácie, prázdna alebo ticha, kde môže dizajn ožiť znova a inak.

Ticho ako kontrast – je textilnom dizajne (či móde, či interiéri) ako kontrast medzi bohatstvom textúr a čistotou prázdneho priestoru veľmi silným výrazovým prostriedkom. Holý priestor tak neznamená nedostatok, ale môže byť

zámerným rozhodnutím – oddychovým miestom, pauzou, tichom medzi dvoma tónmi v hudbe.

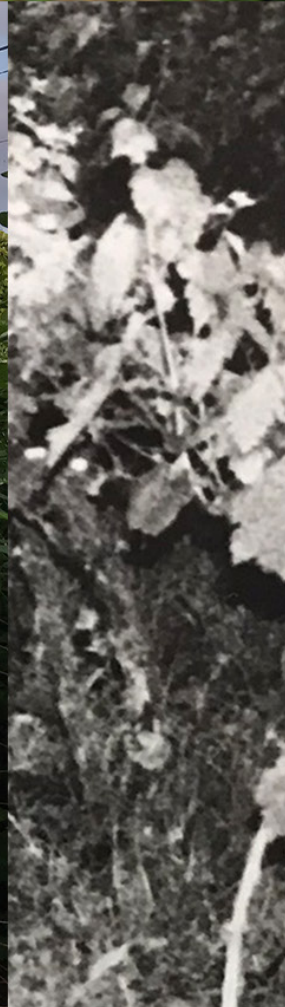
Duchovný rozmer prázdnoty – v mnohých filozofiách (napr. zen budhizmus) je prázdnota plná významu. Nie je to ničota, ale otvorenosť, prijímanie, pripravenosť. Pre dizajnéra môže byť holý priestor výzvou: „Čo tam vložím? Alebo mám nechať priestor dýchať? Menej je viac?“

Zmyslové ticho – v textilnom dizajne často vytvárame svet, ktorý sa má dotýkať, hrať svetlom, žiť v priestore. Ak odstránime všetky textúry, ponecháme len zrakový a haptický hlad – čo môže byť úmyselné gesto. Holý priestor tak možno chápať ako proti-textíliu – tichý protest proti zahltenosti, alebo výzvu na znovu nájdenie podstaty.

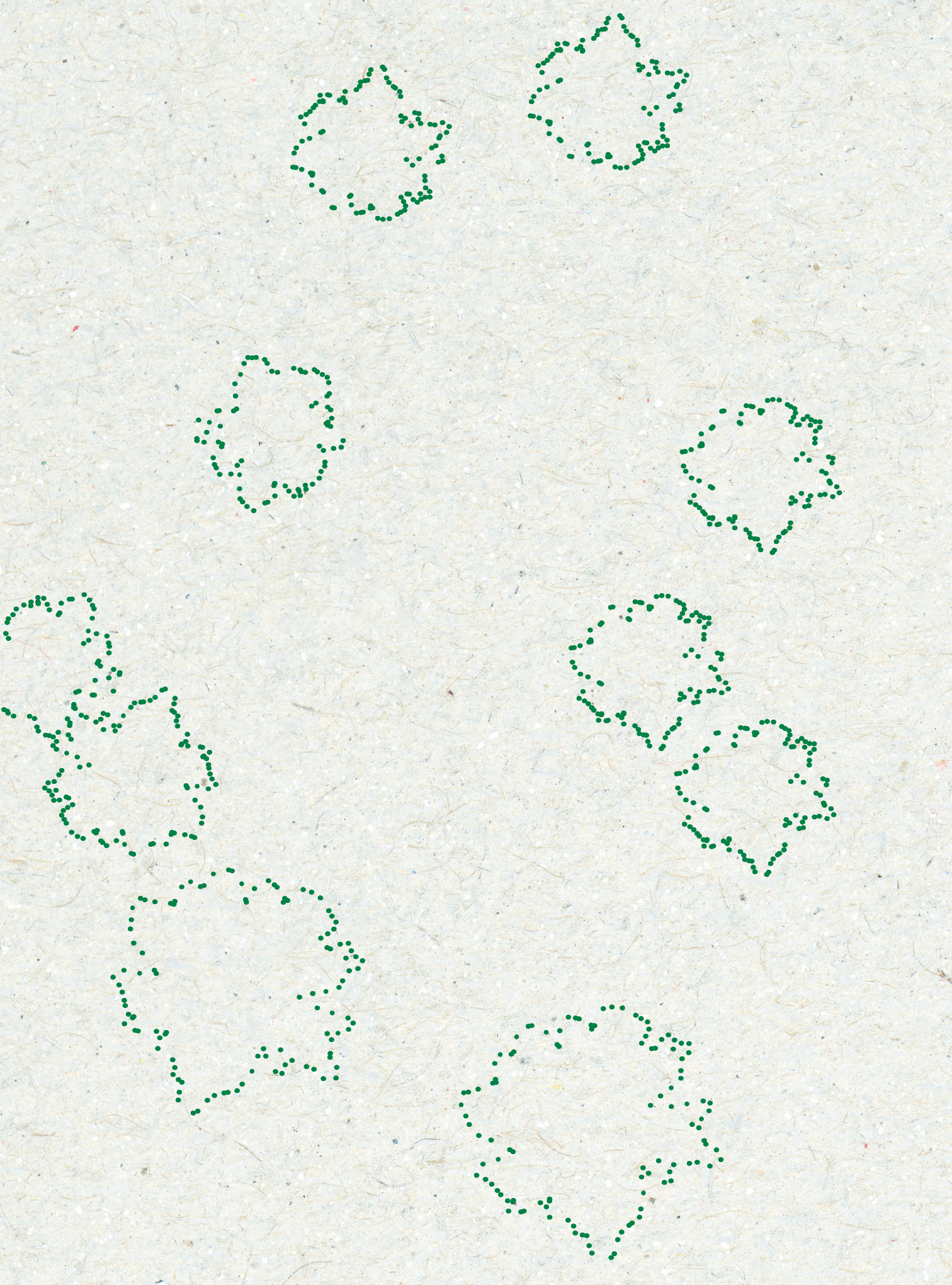
Poézia narušenia – negatívna stránka „holého priestoru“ - aj keď sa holý priestor môže javiť ako pokojný, v extrémne sa môže stať chladným, sterilným, neludským. Pripomína zabudnutie, opustenie alebo smútok. Prázdnota môže navodiť neistotu alebo absenciu „tepla“ domova. V kontexte textilu, kde zmyslosť hrá hlavnú rolu, úplná absencia môže pôsobiť neláskavo alebo odcudzujúco.

Narušenie ticha jedným kvietkom – predstava hypotetického „holé“ priestoru ako pokojné biele pole – a doň zrazu vložíš jeden kvetinový objekt, kúsok látky, jemnú koláž alebo výraznú farbu, tak nám tento jediný prvok buď to: rozbije ticho, ako keď zaznie prvý tón hudby v prázdnej miestnosti, prináša pamäť, vôňu, dotyk záhrady – možno niečo stratené, čo sa opäť vynára, stáva sa gestom narušenia, ale aj liečenia: akoby povedalo „pozri, tu niečo žilo a ešte stále žije a zostáva zaryté v pamäti.“

Zaujímavý je aj pohľad na „nahotu“ (prázdnotu) aj podľa Carla Gustava Junga, ktorý to vníma ako schopnosť odhaliť pravé Ja. Nahý priestor či nahé telo už nič neskrýva – nekla-me a pre nás to môže byť desivé, ale aj liečivé. Tam, kde niet látky, niet falošného pocitu istoty. Nahota priestoru môže byť aj skúsenosťou duchovného vyprázdnenia – očistenie od nánosov, od prebytočného, od hlučného. Je to ako ticho po búrke – niečo skončilo, všetko je holé, ale práve v tom sa môže zrodiť niečo nové. Textilný dizajn, ktorý sa odváži odhaliť túto „prázdnotu“, sa pohybuje na hrane medzi es-tetikou a psychológiou – vytvára pocit intímnosti, očisty alebo dokonca rituálnej premeny. O čom nám práve viac rozpráva napr. spomínaná zenová estetika – v prázdnote sa ukrýva podstata krásy – „wabi-sabi“, krása nedokonalého, pominuteľného a neúplného. Zdanlivá chudoba priestoru bez textilu je tak výzvou: nepotrebuje byť doplnený, ale možno len pozorne čítaný.

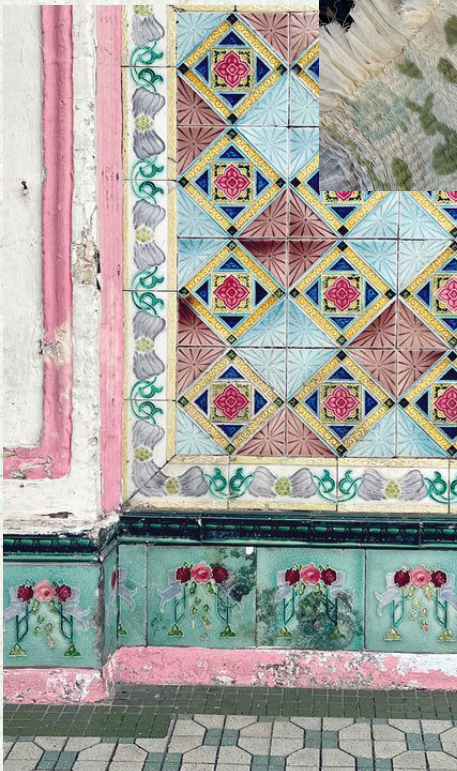
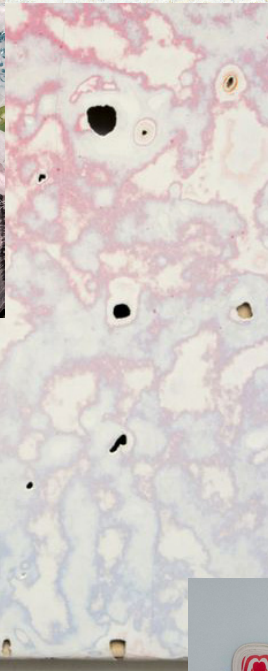
*"Krásna to záhrada,
a tak sme spolu rástli,
až si všetko prerástla."*

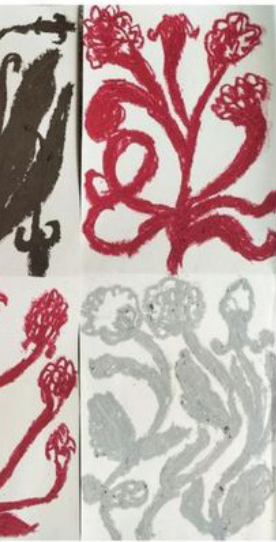
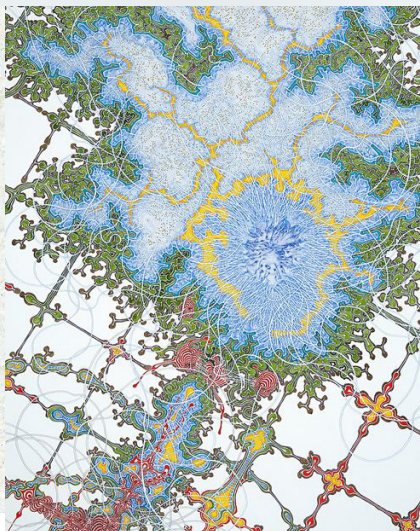
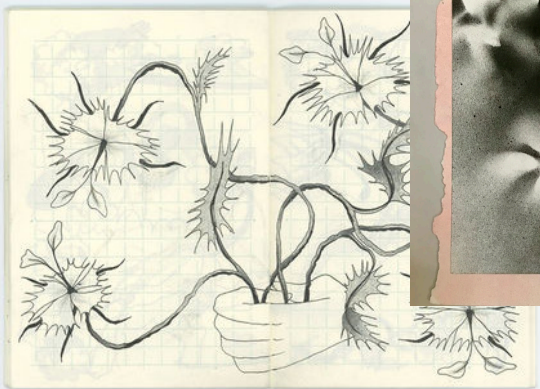
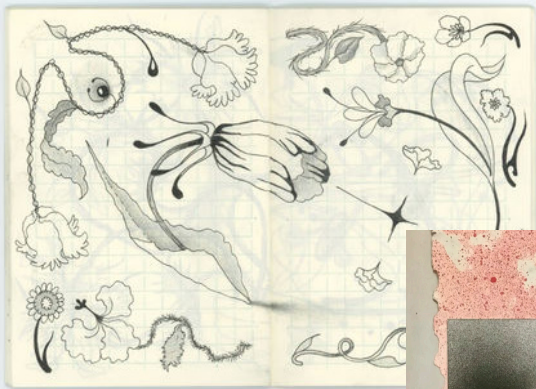
*Venované môjmu dedkovi
Mikuláš Salontay
1941 — 2022*

Moodboard

Definícia konceptu & kolekcie

Človek — priestor — textil — atmosféra

Kolekcia „Tiché textílie“ je vizuálnou a hmatovou esenciou momentov, ktoré často prežívame bez plného uvedomenia. Textil sa stáva naším tichým partnerom — sprievodcom rituálov, spomienok, blízkosti. Názov má hravý podtext — pretože kolekcia, ktorú tvorím je farbná a hravá, „čím dost kričí“ ale zároveň je v tichosti ako všetkok textil, ktorý nás obklopuje.

V koncepte sa prepája osobná spomienka na prestieranie stola v dome môjho dedka so symbolikou domova — nazberaním kvetím zo záhrady do vázy, z čoho čerpám inšpiráciu pre motív kolekcie. Textílie v tomto kontexte vnímam ako vrstvy — vizuálne, hmatové, emocionálne — ktoré nás obklopujú a ovplyvňujú, aj keď o tom často nevieme.

Cieľom kolekcie je sa zameriavať na vytváranie textilných koláží, ktoré sú fragmentami spomienok, a zároveň návrhom na estetické a funkčné riešenia pre interiér a módný dizajn. V práci sa zameriavam na jemnosť, transparentnosť vrstiev a symboliku cyklickosti a harmónie medzi materiálom, priestorom a osobným štýlom. Kolekcia sa snaží vytvoriť návrhy, ktoré nielen ozdobia interiér, ale aj prinesú nový rozmer do módného dizajnu, kde textil stáva sa „spoluvorcom atmosféry“ a symbolom spojenia medzi ľuďmi, priestorom a osobným vyjadrením.

Interiérový dizajn: Textilné koláže, ktoré slúžia ako dekoratívne prvky v priestore, od nástenných panelov po závesy alebo čalúnenie nábytku.

Módny dizajn: Textilné koláže, ktoré sa transformujú na módne kúsky — od odevov, šatiek až po doplnky, ktoré odrážajú rovnakú jemnosť, textúru a farebnosť ako v interiérových aplikáciách.

Hlavná myšlienka — textil ako „spoluvorca atmosféry“ a symbol spojenia medzi ľuďmi a priestorom

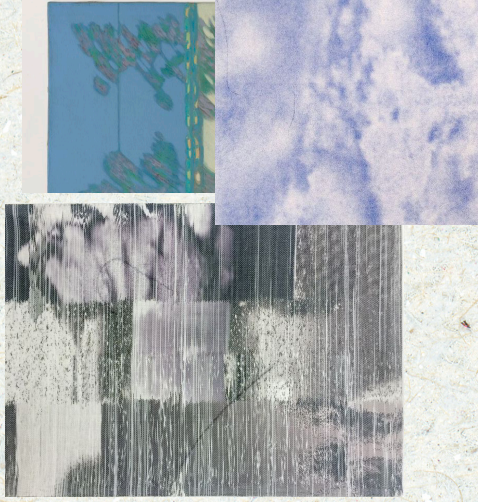
Kľúčové slová — #nostalgia, #spomienkyvtextile, #pribeh, #ritual, #blizkost, #pokoj, #dotyk, #textilnevrstvy, #jemnostatransparentnost, #nostalgickafarebnost, #poezia, #romantickost, #cyklickost, #rovnovaha

Nostalgia sa premieňa na spomienky v textile, kde sa ukrýva príbeh každodenných rituálov, blízkosti a pokoja. Dotyk vrstvených textílií odhaľuje jemnosť a transparentnosť, zatiaľ čo nostalgická farebnosť rozpráva tichú poéziu romantickosti. V cyklickom pohybe nachádzame rovnováhu — medzi materiálom, priestorom a osobným prežívaním.

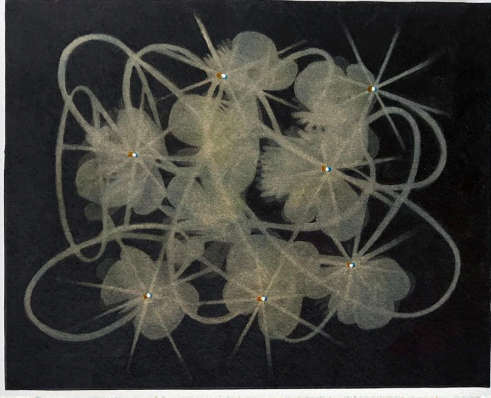
Nostalgia

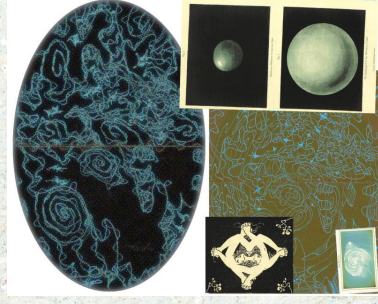
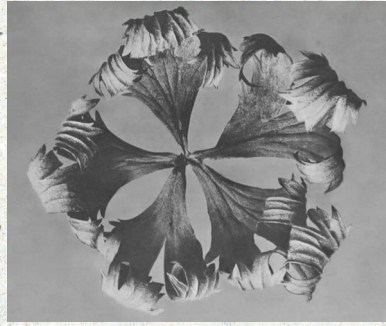
Plynulosť

Cyklickosť

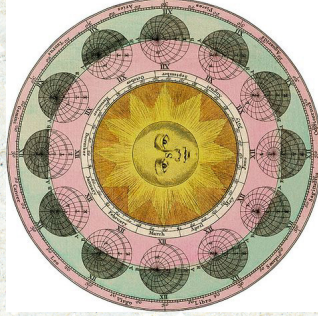
Tvar

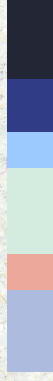
Material

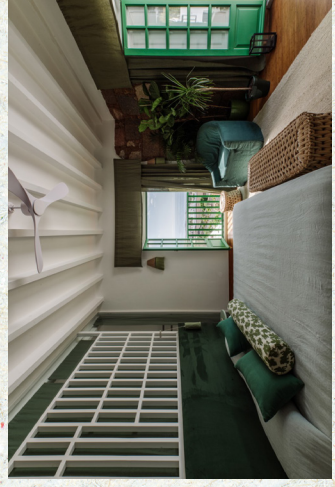
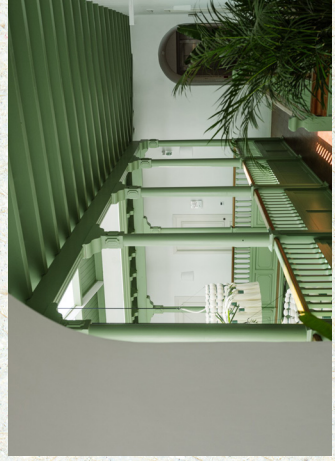
Farba

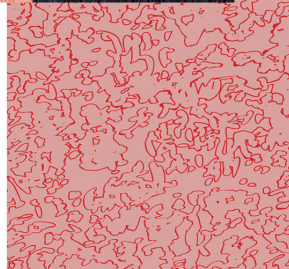
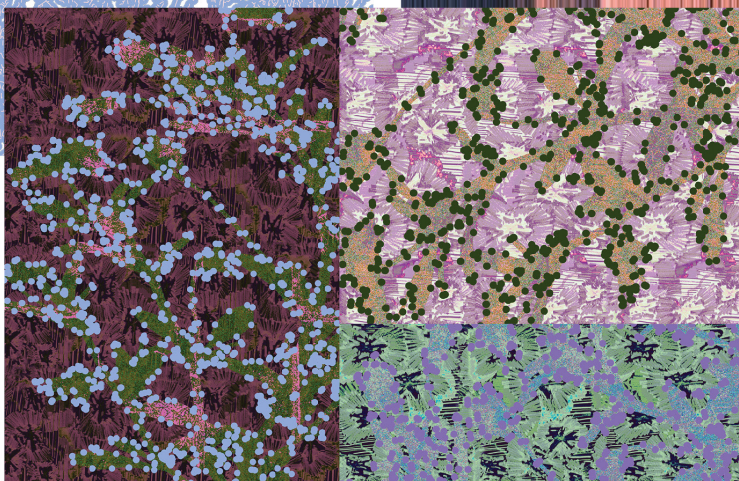
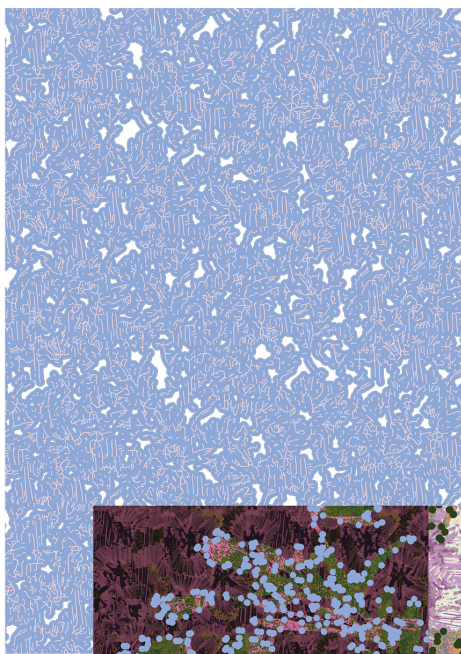
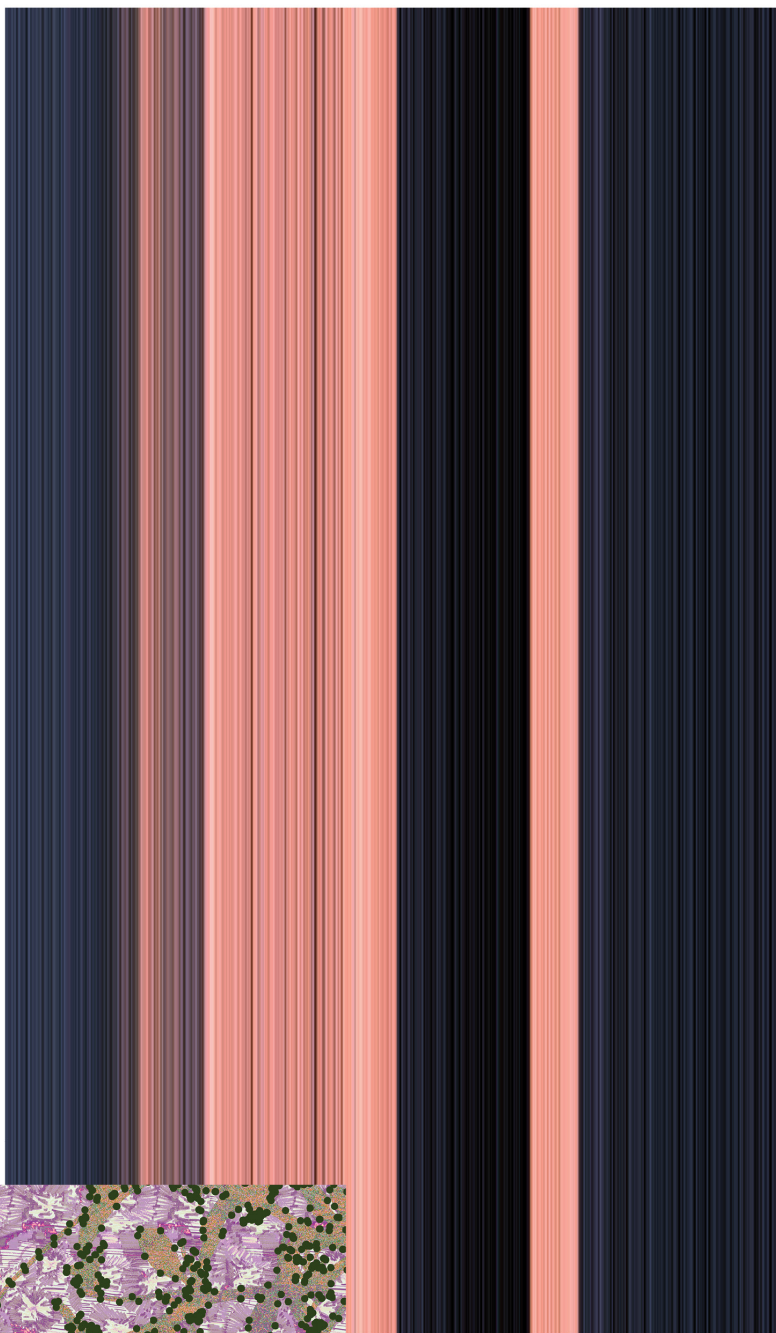
Farebná paleta

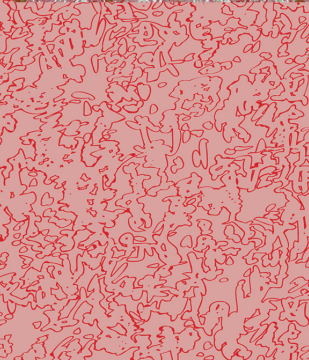
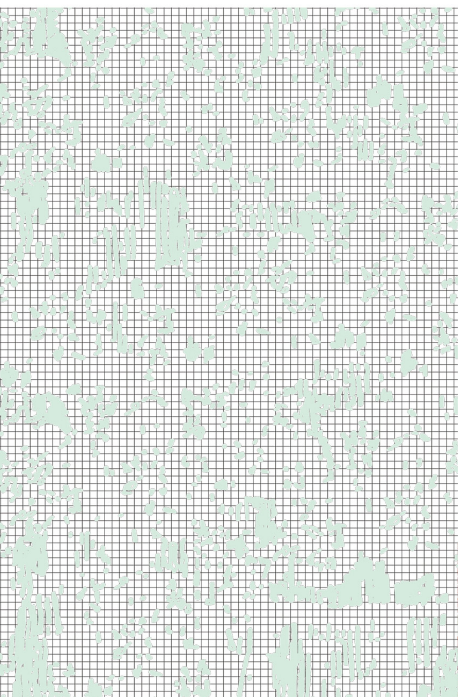

Setting

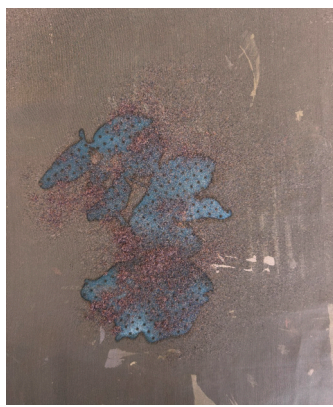
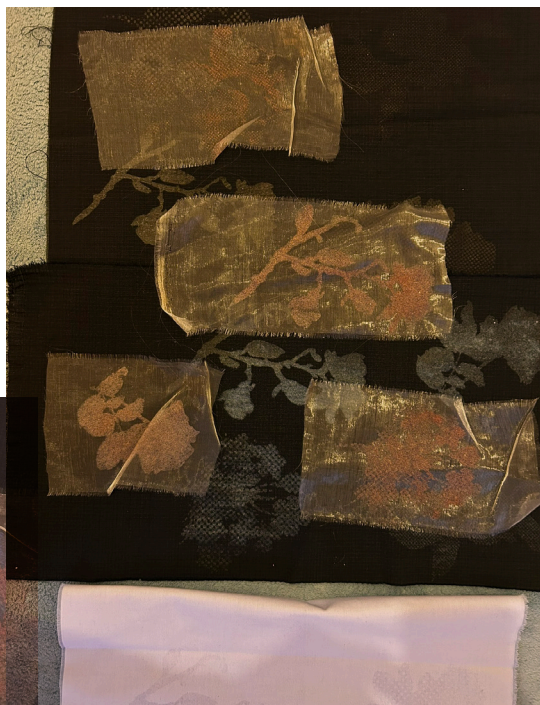

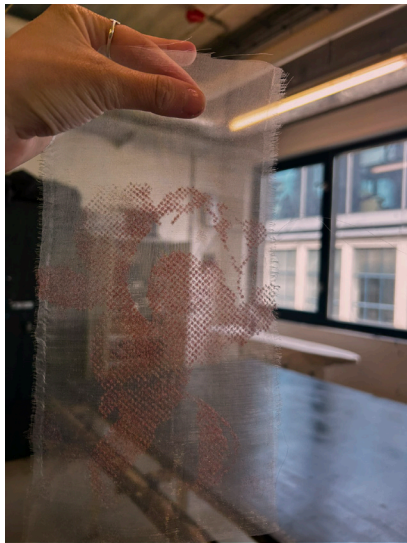
Vizuál / farebnosť kolekcie

Sítotisk & postup

Vzorky & výber & cieľ

Cieľom mojej práce bolo vytvoriť sériu autorských textílií, ktoré reflektujú moju osobnú identitu a zároveň reagujú na širší kontext súčasného dizajnu. Pôvodný zámer – prepájať tradičné a moderné techniky, skúmať rozdiel medzi módou a interiérovým dizajnom a vytvoriť vizuálny odkaz na záhradu môjho starého otca – sa mi podarilo naplniť.

S výsledkom svojej práce som spokojná nielen po formálnej, ale najmä po osobnej stránke. Proces navrhovania sa pre mňa stal zároveň procesom spomínania, uzatvárania a pretvárania. Práca mi ukázala, ako môže byť dizajn nositeľom spomienky, intímny priestorom pre spracovanie minulosti. Záhrada, ktorá bola mojou hlavnou inšpiráciou, totiž už fyzicky neexistuje tak, ako predtým – spolu s mojím starým otcom odišla jedna jej éra. Práve preto som cítila potrebu ju uchovať – nie ako dokument, ani číru nostalgiu, ale ako pocit, gesto, náladu.

Prenesením jej fragmentov do textilu sa záhrada stala obrazom, ornamentom, štruktúrou. Stala sa vizuálnym záznamom v denníku – uzavretím jednej životnej kapi-

toly, no zároveň aj jej predĺžením do súčasnosti. V textíliách tak žije ďalej – ticho, vrstvením, nenápadne – tak, ako to vedela aj ona.

Počas procesu riešila napätie medzi osobnou výpoveďou a očakávaniami „estetických pravidiel“. Vnímam dizajn ako priestor, kde má mať svoje miesto vnútorný svet autora – nie iba spoločensky overené vzory. Bojujem tak trochu na pomedzí individuálneho vkusu, ktorý je formovaný kultúrnym pozadím, otvorenosťou mysle a vnútorným svetom.

Moja práca preto nestojí len na tom, čo je „nositeľné“ alebo „vhodné do interiéru“, ale predovšetkým na tom, čo je pravdivé. Nestala sa len kolekciou vzorov, ale aj návratom k hodnotám, ktoré pre mňa záhrada reprezentovala: starostlivosť, pokoj, blízkosť, rodina. A práve tieto hodnoty chcem prostredníctvom textilu ďalej sprostredkovať a uchovať. Výsledná kolekcia je preto viac než len dizajn – je to forma bohatého textilného rozprávania, uchovania nostalgických spomienok a zväčšenia jednej záhrady, jednej rodiny a jednej etapy života do celku.

Séria kolekcie Tiché textílie

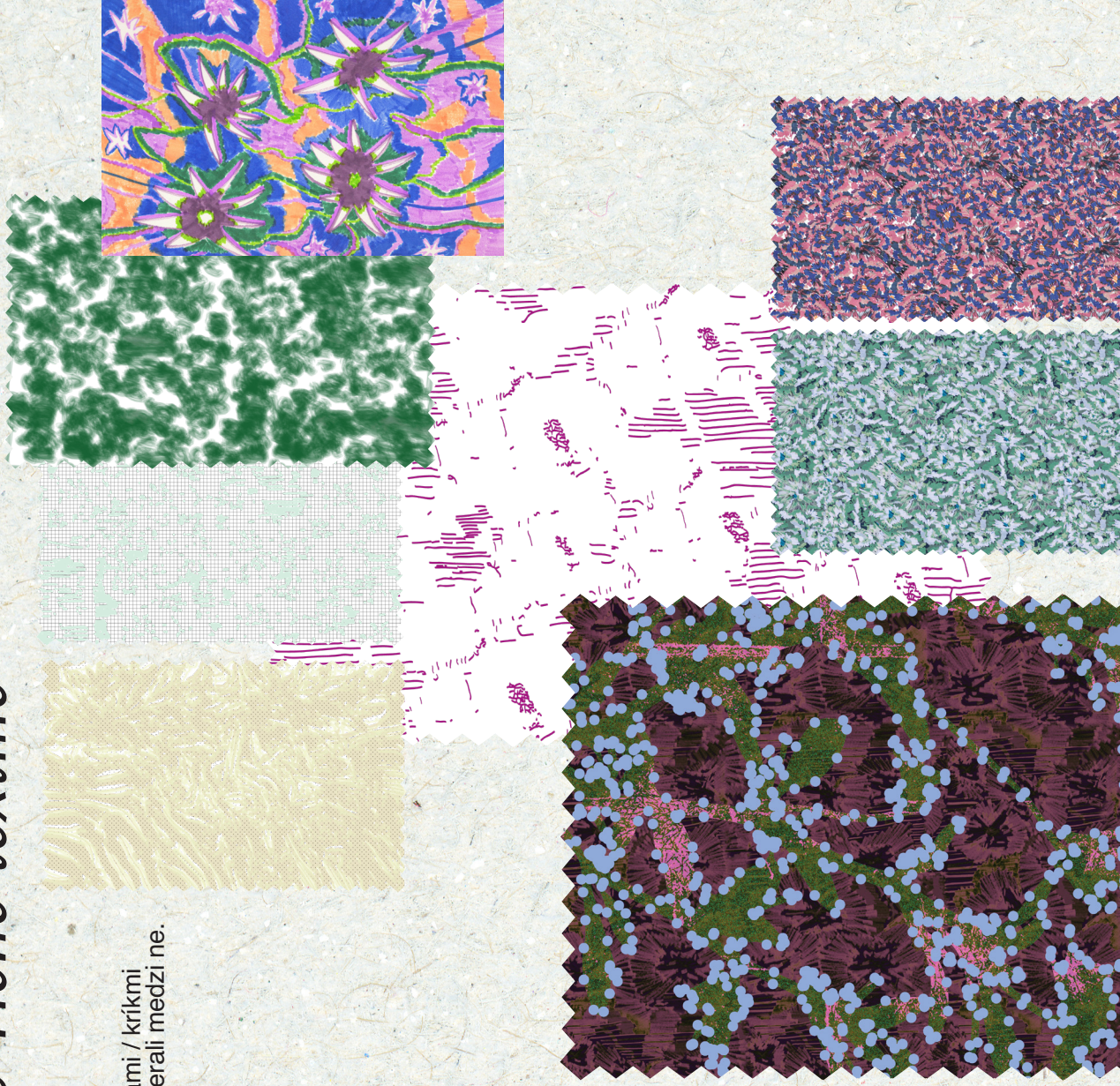
vzdušnosť

inšpirácia ihličím, zelenými stromami / kríkmi
a farebnými kvetmi, ktoré sa predierali medzi ne.

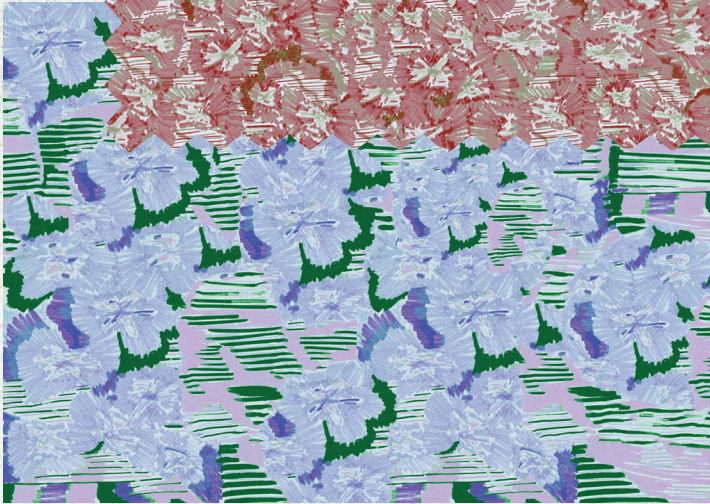

pompéznosť

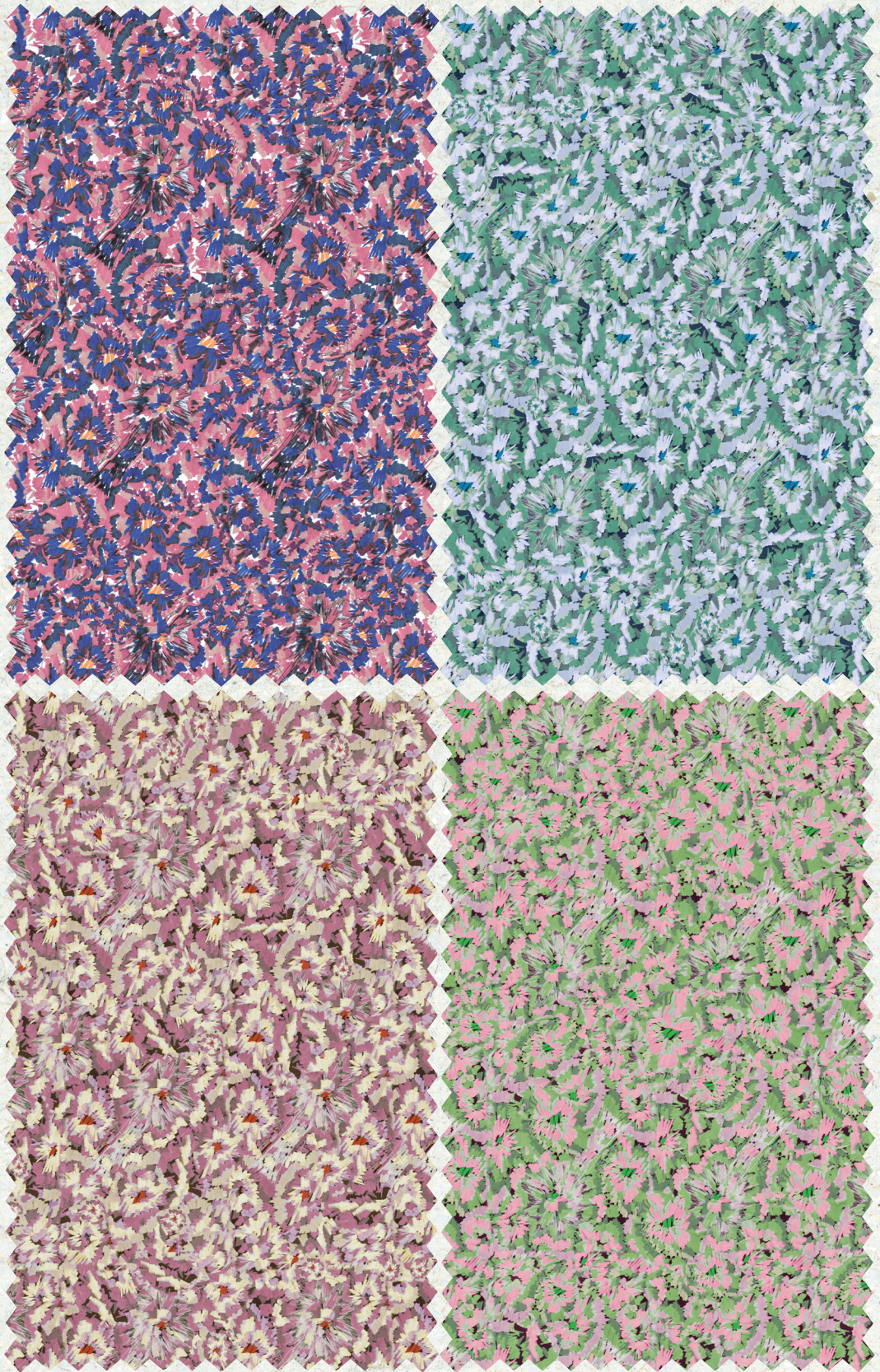
inšp. farbou, ktorá v záhrade
kvitne

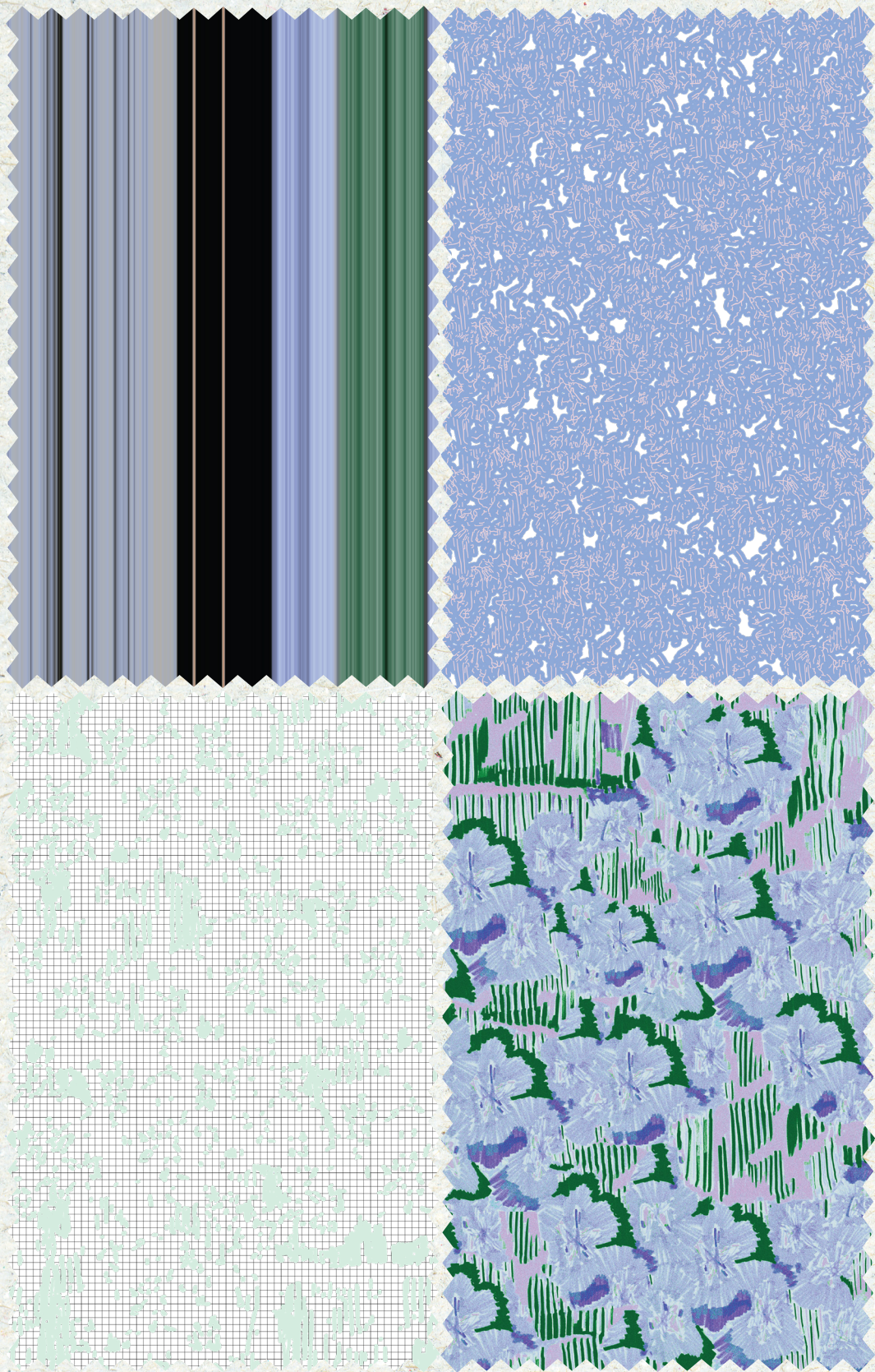

inspirované detailami

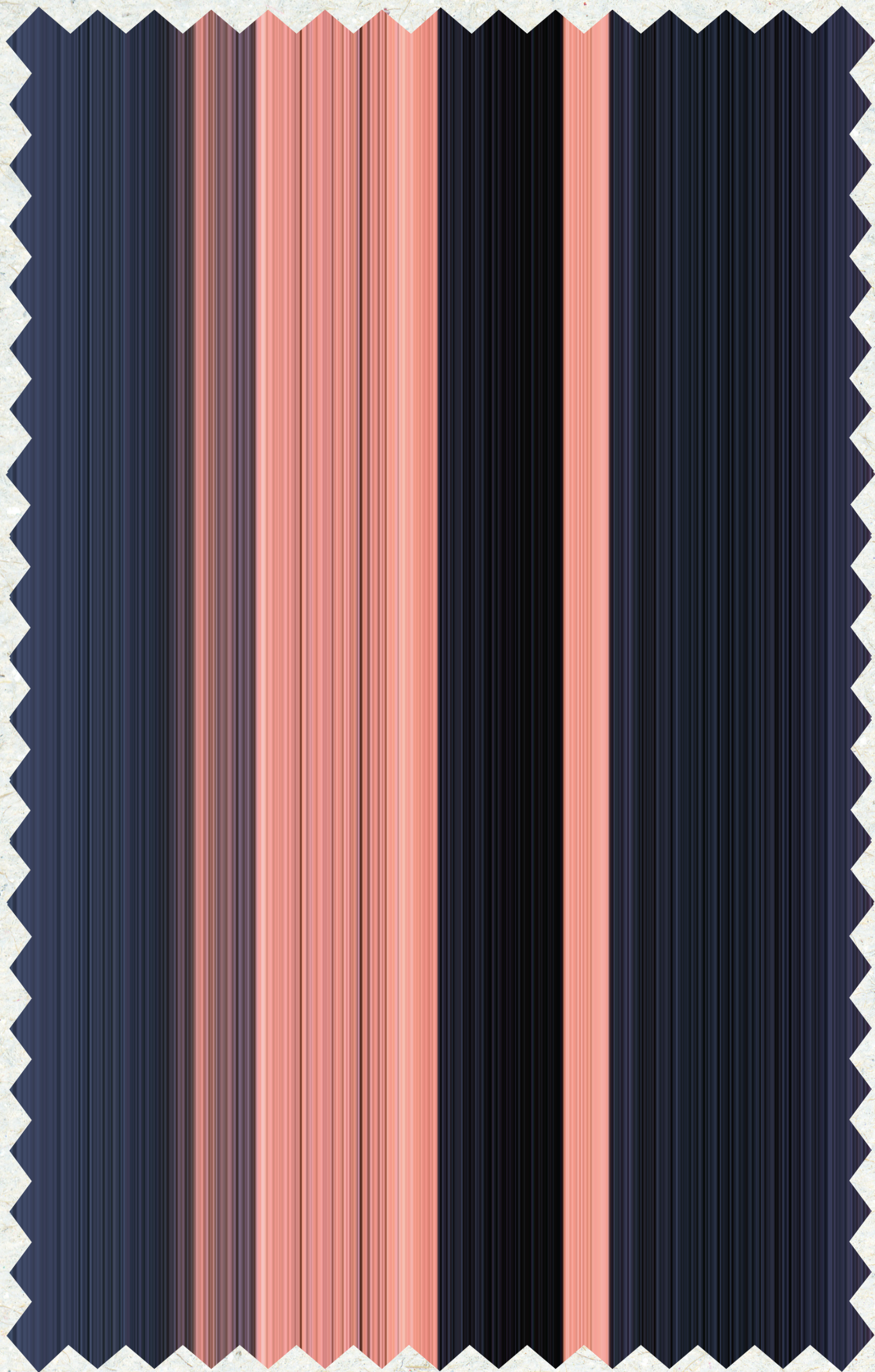

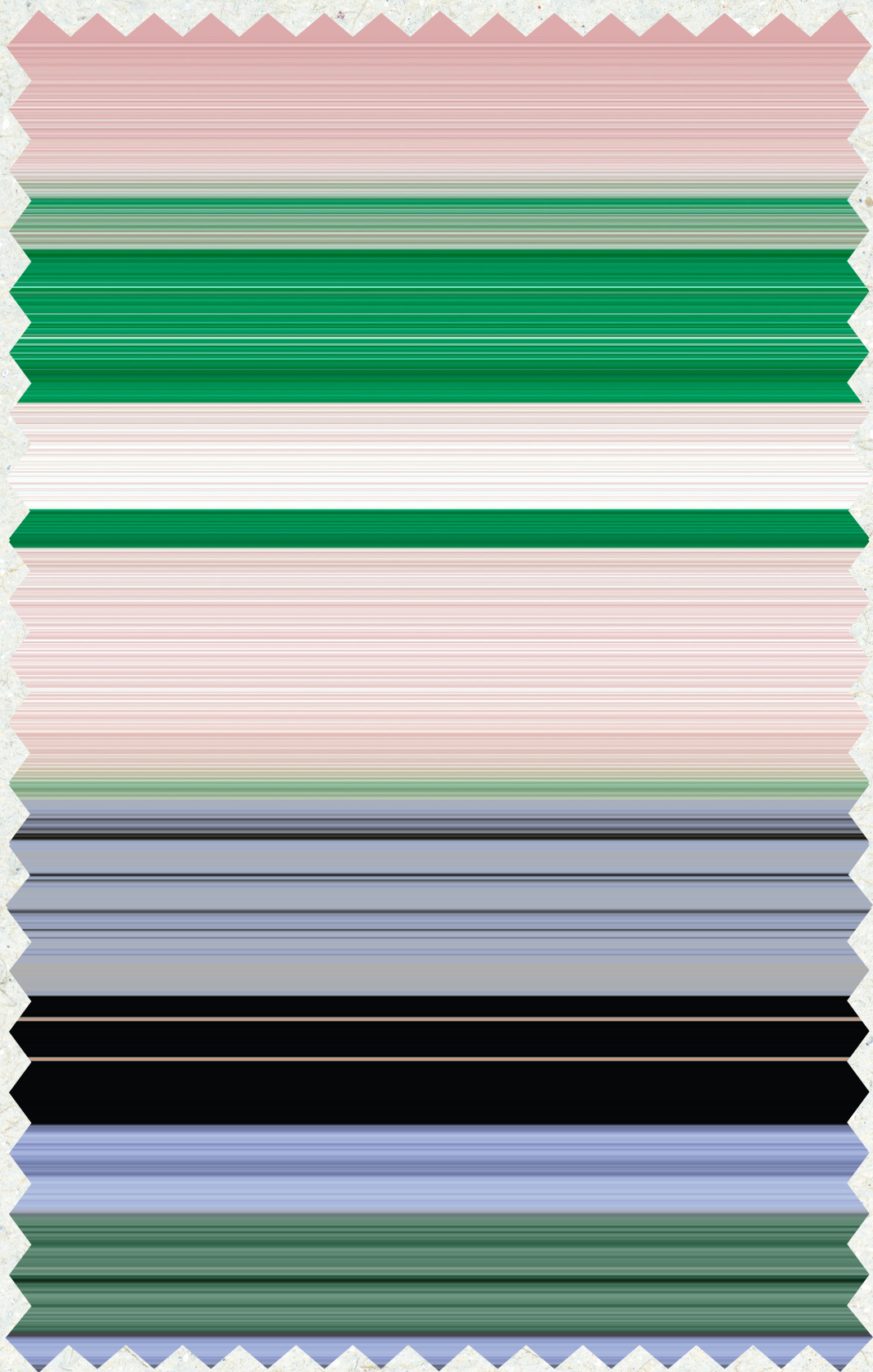

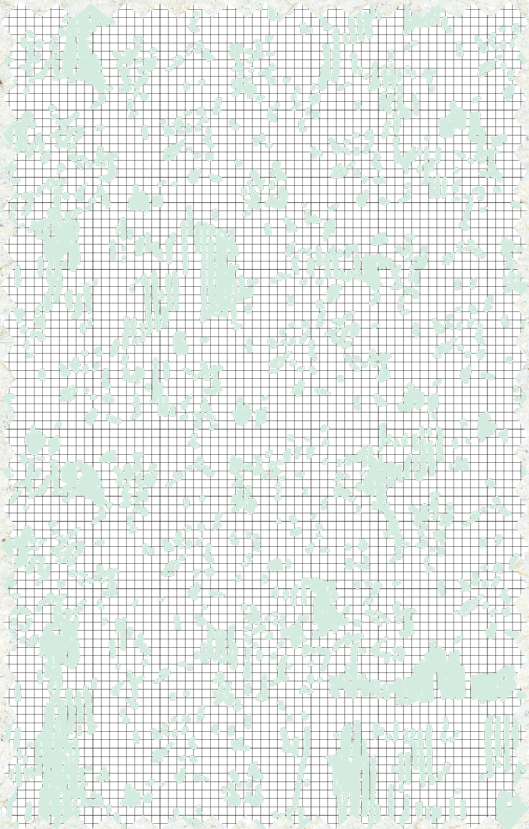
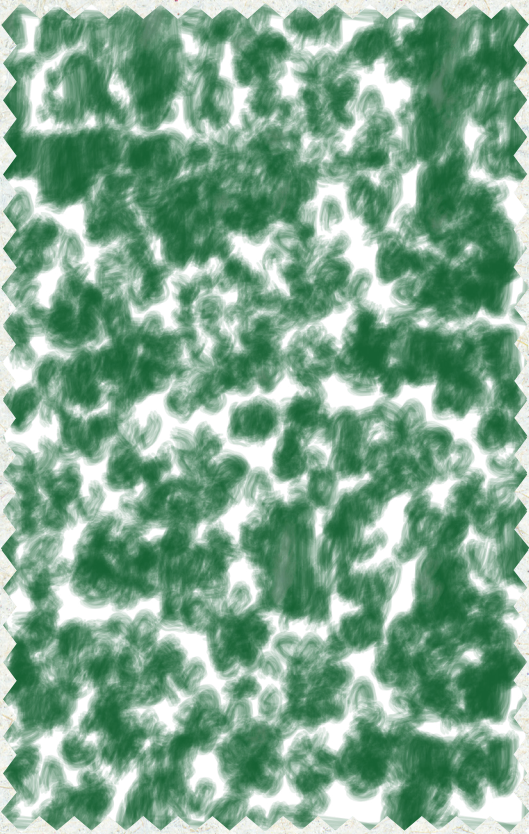

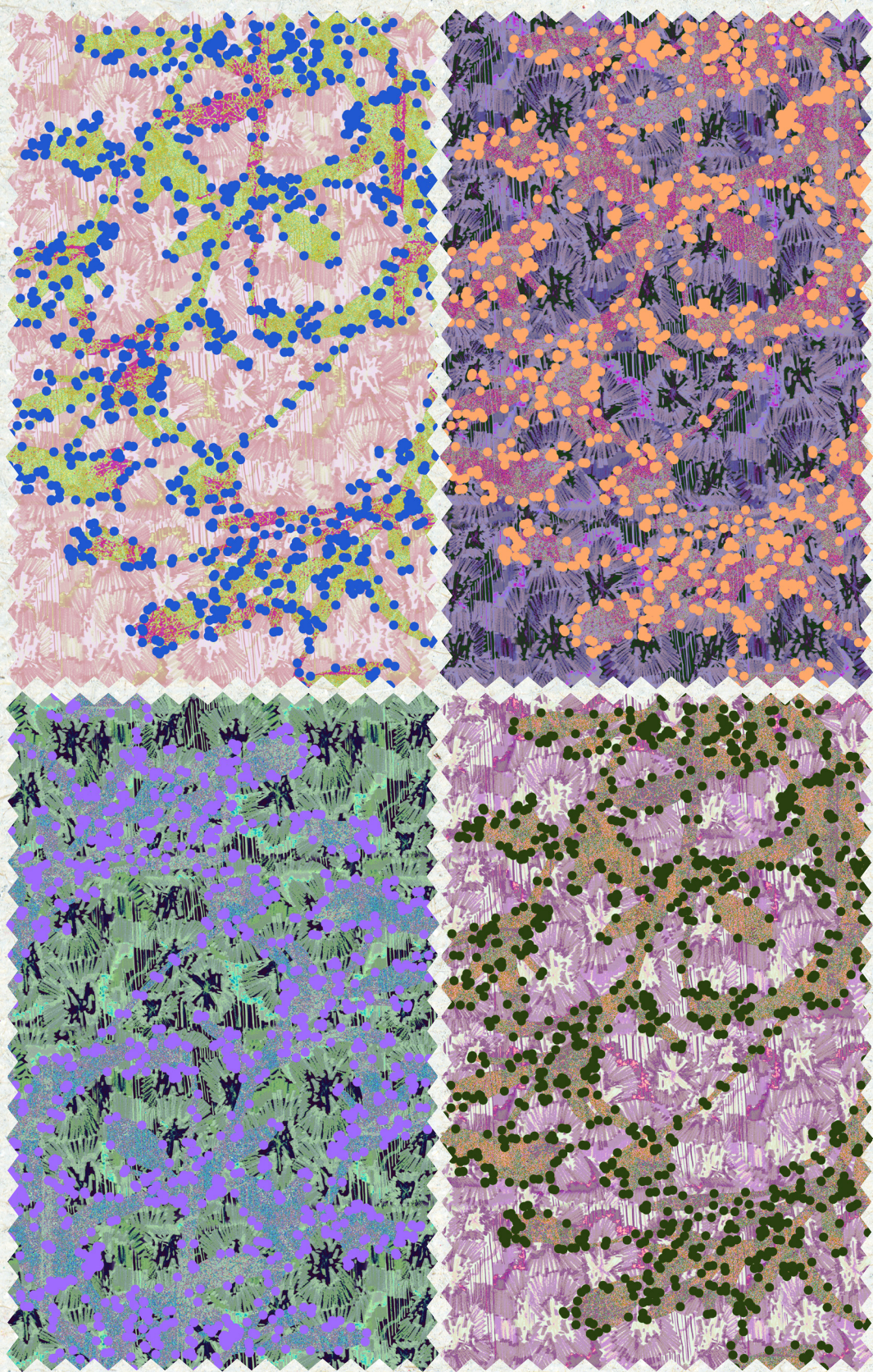

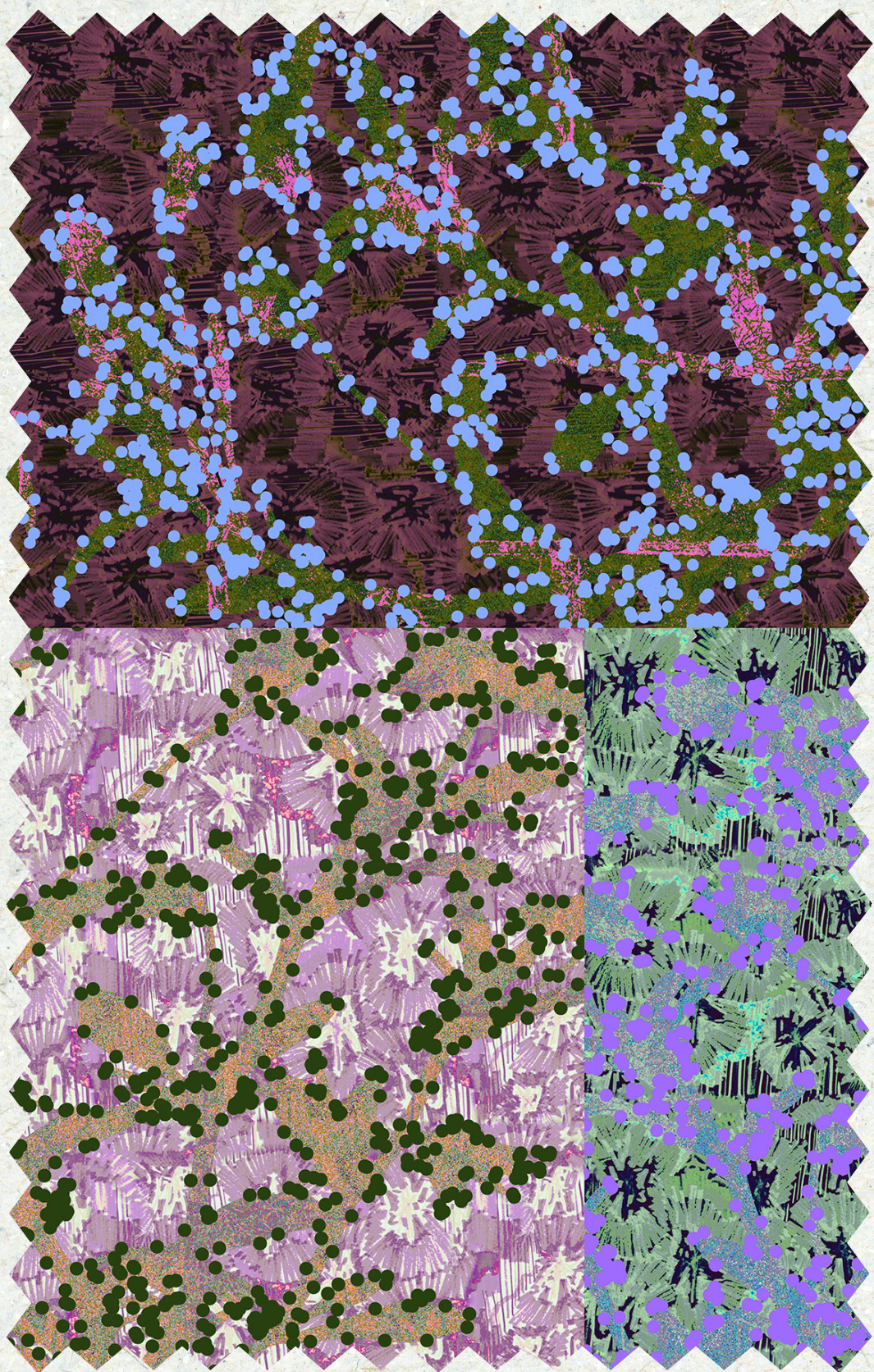

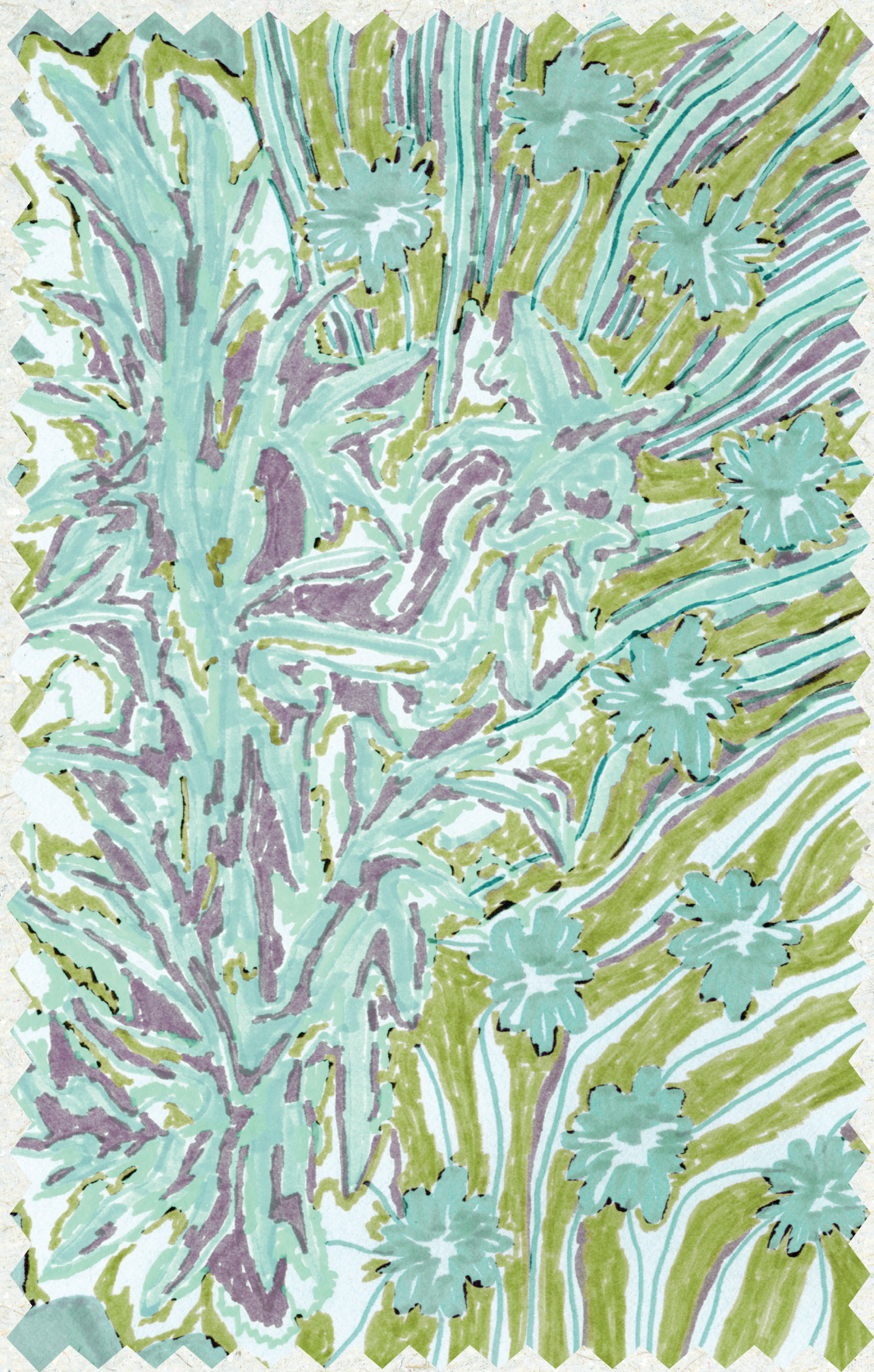

Part II.

priebeh dig.
práce PC

nahlad

Scores 1

Scores 1a

Scores

Scores 6 ofset

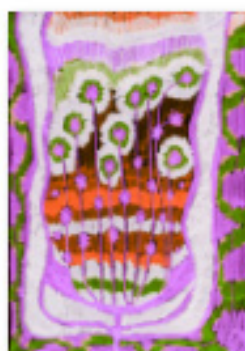
Scores 6 ofsett

Scores 6

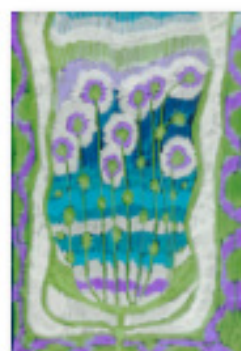
Scores

Scores 1

Scores 2

Scores 3

Scores

Scores 7

Scores 8

Scores 9 glow

Scores

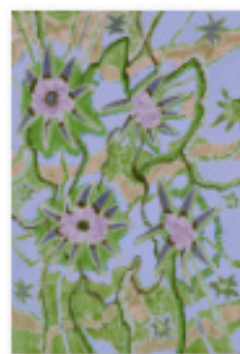
Scores 2

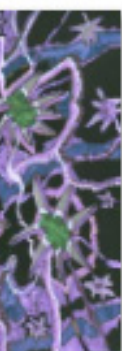
Scores 3

Scores 4

Scores 5

Scores 7

Scores 8

Scores 9

Scores 10

Scores 4 NEW

Scores 4

Scores 5

Scores 6

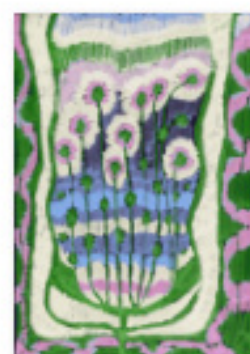
Scores 9 waves

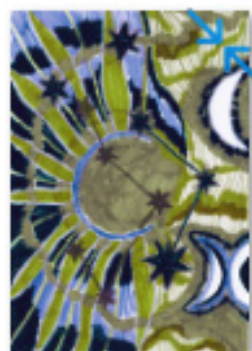
Scores 9

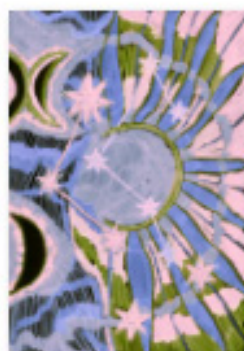
Scores 10

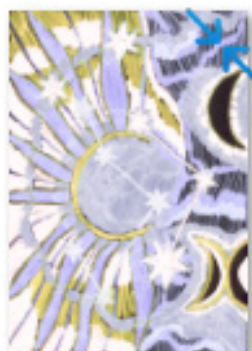
Scores 11

Scores 1 (2)

Scores 1

Scores 2 (2)

Scores

Scores 5 g

Scores 5 ofset 2

Scores 5 ofset

Scores

Scores 7

Scores 8

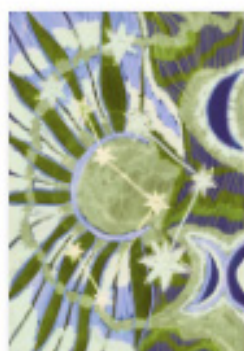
Scores 9

Scores

Scores 12 ofset

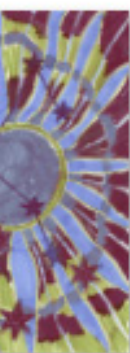
Scores 12

Scores 13

Scores

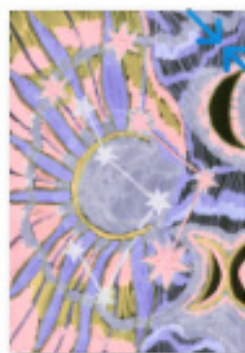
Scores 2

Scores 3

Scores 4

Scores 5 (2)

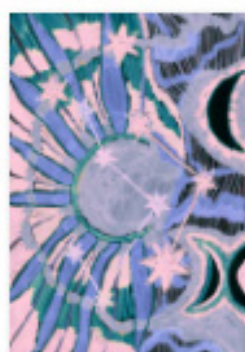
Scores 5 w ultra

Scores 5 w

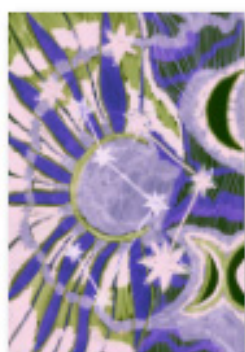
Scores 5

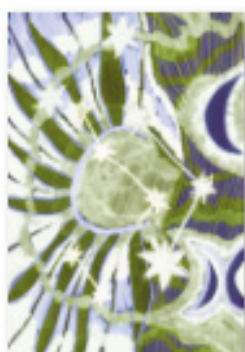
Scores 6

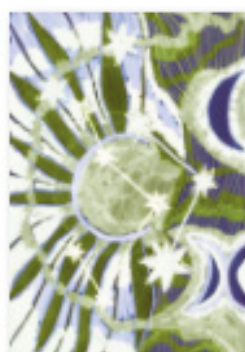
Scores 10

Scores 11

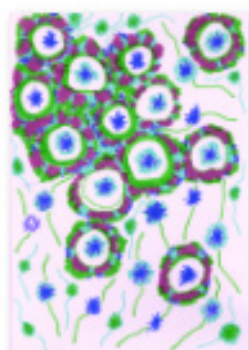
Scores 12 g w

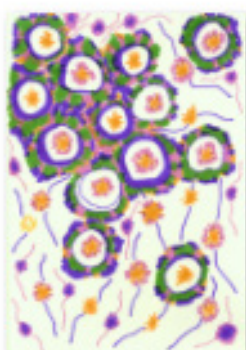
Scores 12 g

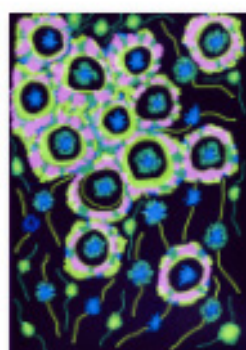
Scores 14ň

Scores 1

Scores 2

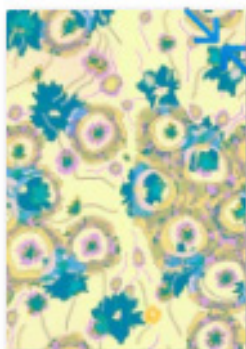
Scores 3

Scores 4

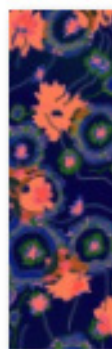
Scores
10-Recovered

Scores
10-Recoveredj

Scores
10-Recoveredjj

Scores
10-Recoveredjjj

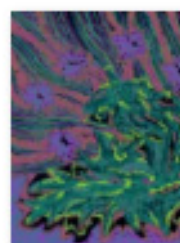
lesk vzor 7 (1)

lesk vzor 7 (2)

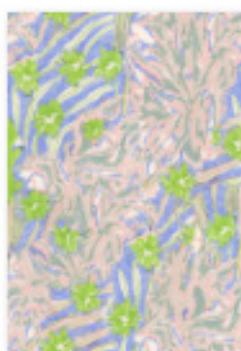
lesk vzor 7 (3)

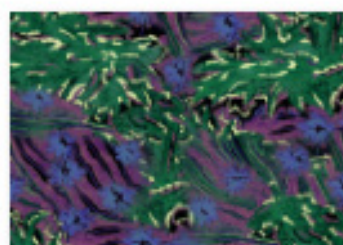
vzor 7 (4)

vzor 7 (3)

vzor 7 (4)

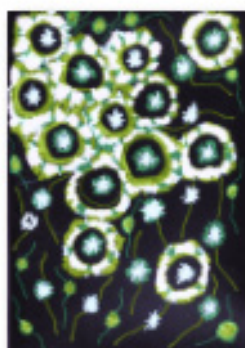
vzor 7 (5)

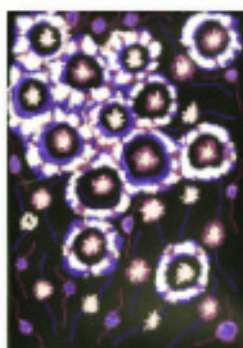
vzor 7 (6)

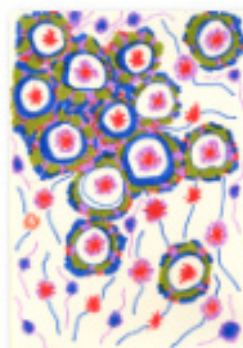
Scores 4

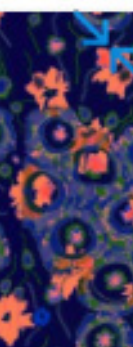
Scores 5

Scores 6

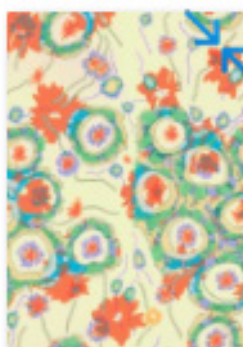
Scores 10

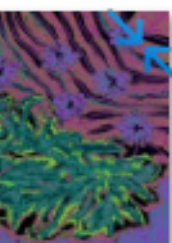
Scores
10-Recoveredm

Scores
10-Recoveredoi

Scores
10-Recoveredojk

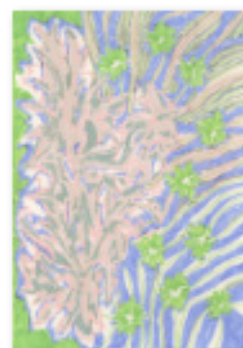
vzor 7 (1)

vzor 7 (1)

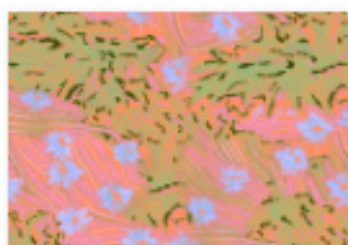
vzor 7 (2)

vzor 7 (2)

vzor 7 (6)

vzor 7 (7)

vzor 7

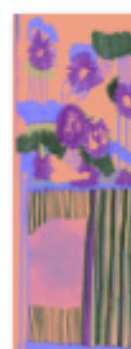
Scan

Scanef

Scanil

Sc

other (13) OREZ

other (13)

other (13)

other

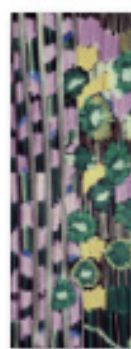
other (13)sk

other (13)sw

other (13)wd

other (

canr

Scanuio

Scanun

Scanxa

(13)c

other (13)k

other (13)sa

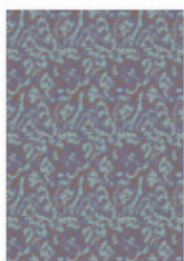
other (13)sdw

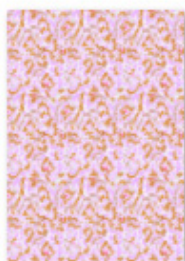
(13)wdw

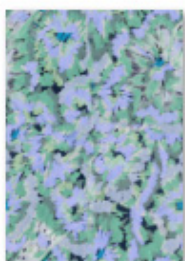
other (13)wdwl'

A vyber
magnolia (8)

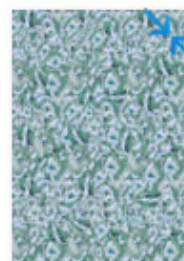
A vyber
magnolia (9)

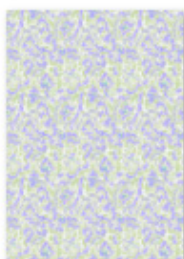
A vyber
magnolia (10)

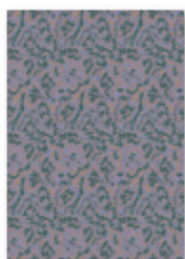
A vyber
magnolia (11) 2

A vyber
magnolia (11) hh

A vyber
magnolia (14)

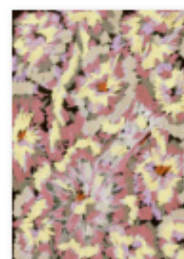
A vyber
magnolia (15)

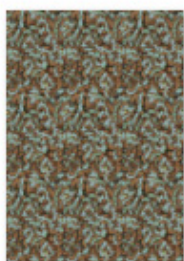
ofset lesk (1)

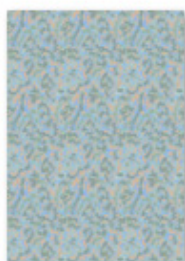
ofset lesk (2)

pokus (1)

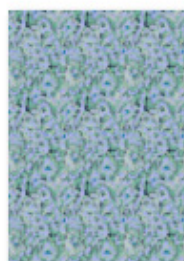
pokus (7)

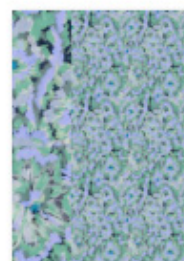
pokus (8)

pokus (9)

pokus (10)

pokus (11)

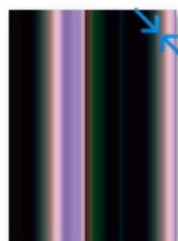
other (1)s

other (1)Sd

other (1)Sd

other (1)Sdk

other (1)Sdkp

vzor 22 uprava
farby

vzor 22

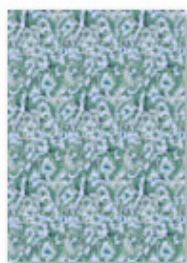
vzor 23

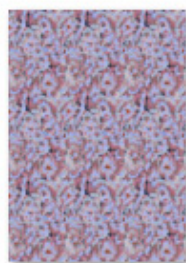
vzor 24 zltá
varianta B

vzor 24

A vyber
magnolia (11)

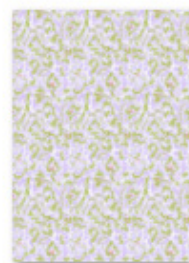
A vyber
magnolia (12)

A vyber
magnolia (12)

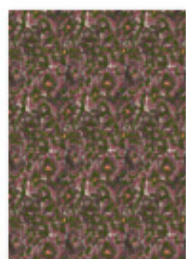
A vyber
magnolia (12)k

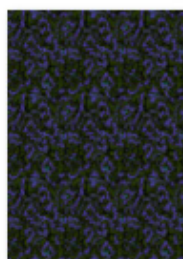
A vyber
magnolia (13)

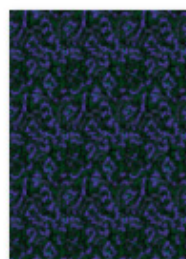
pokus (2)

pokus (3)

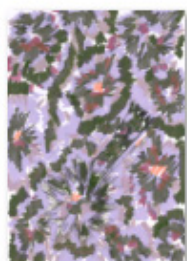
pokus (4)

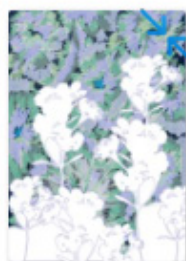
pokus (5)

pokus (6)

pokus (12)

vzor (1)

vzor (2)

vzor (3)

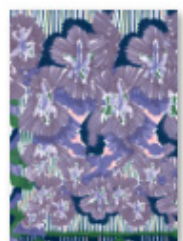
vzor (4)

other (1)ss

other (1)sssq

other (1)sx

vzor 2

vzor 22 ultra
new

vzor 25 uprava
farby

vzor 25

vzor 26

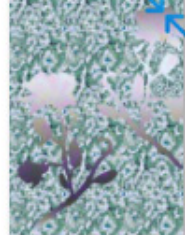
vzor 27

vzor 28

A4 pokus navrhy
2

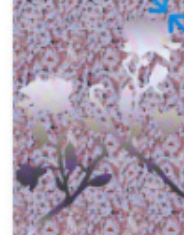
A4 pokus navrhy
22

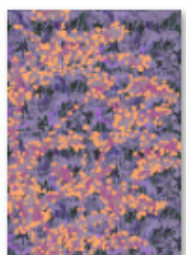
A4 pokus navrhy
23

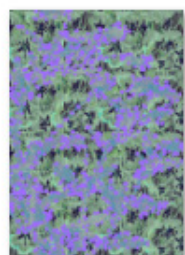
A4 pokus navrhy
24

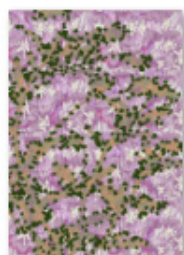
A4 pokus navrhy
25

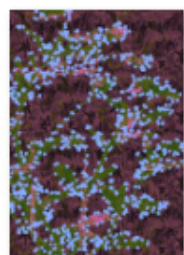
A4 pokus navrhy
62dw

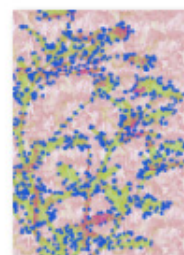
A4 pokus navrhy
62dwq

A4 pokus navrhy
62ewf

A4 pokus navrhy
62sw

A4 pokus navrhy
62wqs

A4 pokus navrhy
214

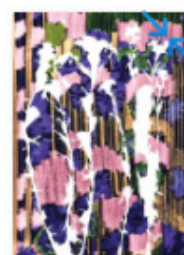
A4 pokus navrhy
215

A4 pokus navrhy
216

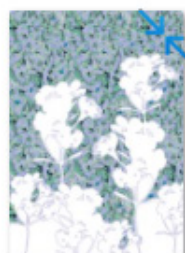
A4 pokus
navrhy2

A4 pokus
navrhy3

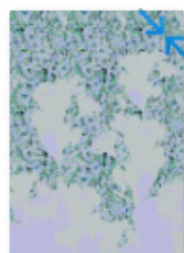
A4 pokus navrhy
219

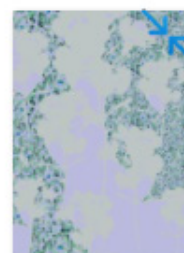
A4 pokus navrhy
220

A4 pokus navrhy
221

A4 pokus navrhy
222

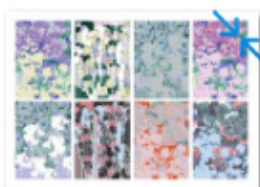
A4 pokus navrhy
223

nahlady

nahlady2

nahlady3

nahlady10

nahlady10A

nahladyv5

nahladyv6

nahladyv7

nahladyv8

nahladyv9

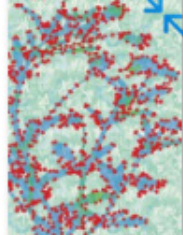
A4 pokus navrhy
26

A4 pokus navrhy
28

A4 pokus navrhy
29

A4 pokus navrhy
62

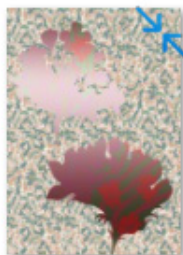
A4 pokus navrh
62

A4 pokus navrhy
70

A4 pokus navrhy
210

A4 pokus navrhy
211

A4 pokus navrhy
212

A4 pokus navrh
213

A4 pokus
navrhy4

A4 pokus
navrhy5

A4 pokus
navrhy6

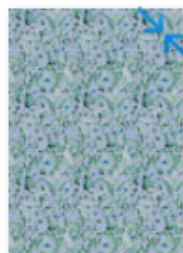
A4 pokus
navrhy7

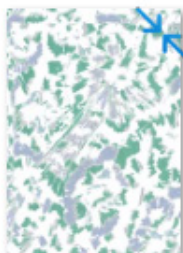
A4 pokus
navrhy8

nahlady13

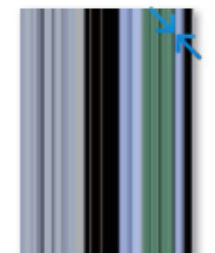
nahladyy

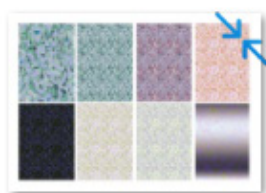
nahladyy2

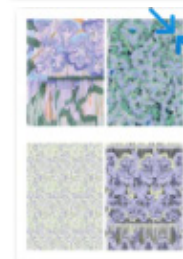
nahladyy3

nahladyy4

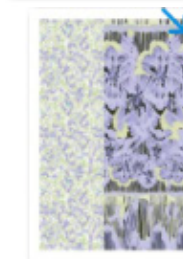
nahladyvv4

PRACA postup

PRACA postup2

PRACA postuphu

PRACA postupio

*Kolekcia „Tiché textílie“ má
ironický názov = samotný
design je dosť „hlučný“.*

*Inšpiráciou je samotná príroda
vo svojej plnej kráse, nedokona-
lostiach, tieňoch, divokosti.*

*Vychádza z toho, že milujem
farby, vzory, bohatú ornamen-
tálnosť = lebo je to aj výrazom
bohatého sveta, ktorý má člo-
vek v sebe, náladu & hudbu
70' rokov.*

*Pracujem s materiálom, ktorý
je užitý a dá sa z neho vyrobiť
ďalší produkt, ktorý nám slúži.*

Part III.

niečo málo
o priestore

Priestor ako zrkadlo identity anebo ako vnímame priestor

Pri psychologických a sociálnych faktoroch navrhovania dizajnér nezohľadňuje len estetiku, ale aj širšie súvislosti, ktoré ovplyvňujú vnímanie priestoru. To zahŕňa emocionálnu odozvu na prostredie, medziludské vzťahy v rámci priestoru, ako aj kultúrne normy a hodnoty. Zároveň je nevyhnutné zohľadniť aj individuálne preferencie, autonómnosť a životný štýl používateľov. Dizajnér by mal vytvárať priestory, ktoré sú odrazom osobných hodnôt, potrieb a kultúrneho pozadia obyvateľov, čím docieli, že sa v priestore budú cítiť prirodzene a pohodlne. Ako uvádza Jana Hradecká v knihe Škola interiérového designu, interiér by mal byť „zrkadlom osobnosti jeho obyvateľov“. Interiér teda nie je len vizuálnym výsledkom dizajnérskeho rozhodnutia, ale hlboko osobným a kultúrne špecifickým prejavom.

V tejto súvislosti hrá významnú úlohu kultúrne pozadie – to ovplyvňuje nielen estetické preferencie, ale aj spôsob, akým jednotlivé spoločnosti vnímajú súkromie, pohyb v priestore, hierarchiu alebo zmysel pre poriadok. Vzťah k priestoru, farbám, materiálom či svetlu je hlboko zakorenený v kultúrnom a geografickom prostredí daného človeka. Preto dizajnér musí rozumieť nielen individuálnym preferenciám, ale aj širším kultúrnym súvislostiam.

Dizajn je silným nástrojom, ktorý nesie so sebou kultúrne a historické vplyvy, ktoré ovplyvňujú to, čo považujeme za krásne alebo funkčné. Zakódované hodnoty zohľadňujú rodinnú dynamiku, hodnoty spoločenských vrstiev, ideologické tendencie a estetiky - dominujú v danej dobe. Rozmanité kultúry môžu interpretovať priestor rôznymi spôsobmi – zatiaľ čo v západnej kultúre je priestor často vnímaný ako osobný a individuálny, v iných kultúrach, napríklad japonskej, môže byť priestor chápaný viac kolektívne a ako súčasť celkovej harmónie so svetom.

Východná filozofia a priestorová harmónia

Vo východných kultúrach je dizajn často ovplyvnený filozofickými a duchovnými princípmi. V Číne dominuje napríklad feng shui, ktorý upravuje dispozíciu interiéru podľa prúdenia energie čchi. Cieľom je vytvoriť harmóniu medzi človekom a jeho prostredím. Význam sa pripisuje orientácii dverí, prúdeniu svetla, vodným prvkom či použitiu rastlín.

V japonskom prostredí zohrávajú dôležitú úlohu minimalizmus, prírodné materiály a koncepty ako:

- Wabi-sabi – krása nedokonalosti a pominuteľnosti,
- Ma – dôležitosť „medzipriestoru“, t. j. vnímanie ticha, prázdna a pokoja medzi objektmi.

Tieto princípy vedú k interiérom, ktoré pôsobia pokojne, meditatívne a rešpektujú prirodzený tok života. Vnímanie

prázdnoty ako príležitosti pre rast, reflexiu a pokoj. Tento pohľad na prázdnotu je v súlade s myšlienkami z knihy Radosti z ticha, ktorý zdôrazňuje význam ticha a prázdnych momentov v živote. Kagge ako autor, ktorý veľmi jednoducho popisuje ticho, hovorí, že ticho nie je len absenciou zvuku, ale priestorom, ktorý nám umožňuje lepšie spoznať samých seba, sústrediť sa na prítomnosť a získať vnútorný pokoj.

Afrika – farba, rytmus a komunita

Africké interiéry (rozmanité podľa regiónu) sú typicky živé, farebné, rytmické a silne symbolické. Výrazné farby, geometrické vzory a textilie ako kente, mudcloth alebo batik nie sú len dekoratívne – často vyjadrujú kmenovú príslušnosť, sociálny status alebo príbehy predkov. Architektúra a interiér často podporujú komunitné hodnoty – priestory sú otvorené, viacgeneračné, bez striktno oddelených zón, s dôrazom na spoločenskú súdržnosť.

Latinská Amerika a Karibik – extroverzia a prepojenie s prírodou

Kultúra, ktorá oslavuje život, pohyb a farebnosť, sa odráža v otvorených dispozíciách, intenzívnych farbách, prírodných materiáloch a v prepojení interiéru s exteriérom. Domácnosti sú často stredobodom rodinného a spoločenského života.

India – spiritualita, ornament a symbolika

V Indii je dizajn hlboko prepojený s náboženskou a kultúrnou symbolikou. Farby ako červená, zlatá a fialová majú duchovný význam, a prvky ako

mandaly, oltáriky alebo vonné tyčinky tvoria neoddeliteľnú súčasť interiérov. Ornamentálnosť, bohaté textilie a zdobenie odrážajú duchovnú a spoločenskú identitu obyvateľov.

Zaujímavý je aj kontrast medzi tradičnými a modernými prístupmi k dizajnu. Tradičné kultúry často zdôrazňujú kontinuitu s minulosťou, kde dizajn miestností zohľadňuje symboliku a funkcie, ktoré sa dedí z generácie na generáciu. Moderné prístupy k dizajnu, ako napríklad minimalizmus alebo futuristické trendy, sa často zameriavajú na inovácie, technologické pokroky a čisté línie, pričom sa snažia o odstránenie zbytočných prvkov.

Západný dizajn často vychádza z bohatých historických tradícií, ako je barok, rokoko alebo art deco, ktoré vyžadovali zdobenie, eleganciu a luxus. Tieto ideály sa odrážajú v interiéroch, ktoré sú bohaté na detaily, extravagantné materiály a farebné schémy.

Európsky pohľad – súkromie, racionalita a historická kontinuita

V Európe sa historicky vytváralo členenie priestoru na súkromné a verejné zóny, čo súvisí s vývojom individualizmu. Vnútorné priestory často reflektujú:

- historické slohy (renesancia, baroko, modernizmus),
- racionálny prístup k priestoru (napr. funkcionalizmus),
- alebo súčasné trendy ako hygge či minimalizmus, ktoré reagujú na stres moderného života túžbou po jednoduchosti a rovnováhe.

Po období modernizmu a funkcionalizmu, ktoré kládli dôraz na účel, racionalnosť a univerzálnosť foriem.

Textil ako tichý architekt atmosféry – alebo ako textil for- muje naše prežívanie v interiéri

Interiér nie je len vonkajším obrazom osobnosti a vkusu jednotlivca, ale aj priestorom, ktorý zásadne ovplyvňuje naše psychické a emocionálne prežívanie. Tento vplyv sa neobmedzuje len na estetiku, ale aj na pocit, ktorý nám priestor poskytuje, a na energiu, ktorú doň vkladáme.

Filozof Gaston Bachelard to potvrdzuje - priestor nie je len tvarom miestnosti, ale aj "domácim milieu" – prostredím, ktoré nás formuje. Domov interpretuje ako pevnosť, útočisko, ktoré nás chráni a poskytuje pocit bezpečia. V tomto kontexte sa priestor stáva viac než len schránkou – stáva sa miestom, ktoré formuje našu identitu a prežívanie.

Interiér / priestor preto nie je len vizuálnym dojmom, ale aj subjektívnym zážitkom, ktorý sa mení s kultúrnym a historickým pozadím. Filozof Etienne Tassiné potvrdzuje tento názor aj svojím tvrdením, že vidíme iba to, čo si predstavujeme, nie to, na čo sa iba pozeráme. Tento pohľad nám ukazuje, že priestor vnímame komplexnejšie, a to aj prostredníctvom materiálov, ktoré nás obklopujú. Textil zohráva v tomto procese dôležitú úlohu pri formovaní našich psychických stavov. Materiály ako ľan, vlna, bavlna alebo hodváb vytvárajú rôzne vnemy – jemnosť, teplo alebo hrubosť – ktoré ovplyvňujú naše pocity a vnímanie pohody či odcudzenia.

Textil sa tak stáva tichým spolutvorcom atmosféry. Zvolený materiál môže mať upokojujúci, stimulujúci alebo neutralizujúci účinok na človeka alebo naopak môžu narušať našu pohodu. Napríklad prírodné materiály s vysokou štruktúrou podporujú pocit pohody a bezpečia, kým moderné syntetické materiály môžu vytvárať chladnejší a sofistikovanejší dojem. V súčasnej interiérovej estetike textil neplní len estetickú funkciu, ale slúži aj ako nástroj na reguláciu akustiky a teploty, čím sa hlavne vyzdvihuje jeho funkčnosť. Nároky nám vzhľadom aj k dobe v akej žijeme ako sa technologicky vyvíjame sú samozrejme vysoké, a preto sa očakáva, že estetika bude fungovať ruka v ruke s funkčnosťou, ktorá sa pomaly berie už za samozrejmosť. Atmosféra priestoru, ako ju vníma sociológ Henri Lefebvre, je produktom „žitého priestoru“ – priestoru, ktorý sa formuje cez každodennú skúsenosť.

Pri vytváraní priestorov je dôležité citlivo vyvážiť otvorenosť a intimitu. Textil, ako tichý spolutvorca priestoru, dokáže vytvoriť rovnováhu medzi týmito prvkami. Textil neovplyvňuje len naše fyzické vnímanie, ale aj naše emocionálne ukotvenie. Vnímanie priestoru je zároveň odrazom našich osobných spomienok a histórie. Každý materiál nesie v sebe určitú „pamäť“ - nostalgiu, ktorá nás emocionálne pripútava k prostrediu, v ktorom sa nachádzame.

Textil, ako neviditeľný, ale silný prvok priestoru, vytvára atmosféru, ktorá nám pomáha cítiť sa pohodlne a v bezpečí. Tento tichý, no výrazný vplyv textílií v interiéroch ukazuje, že prostredie, ktoré nás obklopuje, je viac než len vonkajším obrazom. Atmosféra je teda výsledkom neviditeľnej chémie medzi človekom a priestorom. Ak je interiér stvorený bez ohľadu na zmyslové a emocionálne faktory, môže pôsobiť chladne, anonymne a neosobne – bez duše. Naopak, priestory s vrstveným dizajnom, ktorý berie do úvahy prítomnosť materiálu, podporujú psychickú pohodu, zvyšujú pocit bezpečia a istoty, čím zlepšujú prežívanie každodenného života.

Rovnováhu medzi otvorenosťou a intimitou možno dosiahnuť citlivým rozvrhnutím priestoru, voľbou materiálov, osvetlenia a farebnosti. Ako upozorňuje Jan Michl vo svojej publikácii o funkcionalizme, modernistické prístupy často zanedbávali emocionálne dimenzie dizajnu v prospech funkčnosti. Vyzdvihuje potrebu komplexného vnímania dizajnu, ktorý by mal zohľadniť nielen formu, ale aj to, ako sa v priestore cíti jeho užívateľ.

Vytváranie atmosféry vďaka textilu je pre nás často tiché, nenápadné, no zároveň výrazné – v poetickom pohľade tkaniny fungujú ako „tichá hudba priestoru“, ktorá nenápadne, ale účinne formuje náladu. Ich vplyv si uvedomíme až vtedy, keď v priestore chýbajú – keď odídu závesy, koberec alebo postelňa bielizeň, priestor stráca vrstvu, ktorou „dýcha“. Táto absencia je dôkazom toho, ako zásadný je ich vplyv na telesné aj emocionálne ukotvenie človeka v priestore.

Na druhej strane, v porovnaní s verejnými priestormi, textil nezohráva až takú výraznú úlohu – v týchto priestoroch sa skôr zameriavame na funkčnosť a neutralitu. Sebavyjadrenie jednotlivca je v týchto priestoroch uzemnené, kľúčové je splynúť s prostredím, neprovokovať, vyhnúť sa zbytočnej okázalosti a nenarúšať estetiku.

Postmoderna a vývoj interiérového dizajnu v česko-slovenskom priestore

Vnímanie dizajnu v našom prostredí je ovplyvnené vývojom v česko-slovenskom priestore, ktoré ako historicky tak aj súčasne reflektuje významné míľniky, ktoré formulovali našu estetiku, tendencie, kultúrne súvislosti a premeny priestoru z funkčného rámca na subjektívne, významovo bohaté prostredie.

Postmoderné východiská

Postmodernizmus ako filozofický a kultúrny smer vznikol v 60. rokoch 20. storočia ako reakcia na racionalizmus a univerzalizmus modernizmu. V oblasti dizajnu predstavuje postmoderna odklon od jednoznačných funkčných foriem k pluralite štýlov, historických odkazov a osobných naratívov.

V interiérovom dizajne sa tento posun prejavuje nasledovne:

- dôraz na osobný vkus a individualitu,
- kombinovanie rôznych štýlov a historických vrstiev,
- návrat ornamentu a estetickej expresivity,
- dizajnér ako kurátor domova, nie autoritatívny tvorca.
- Postmoderna tak dáva dizajnu rozmer komunikácie a interpretácie – interiér sa stáva príbehom, ktorý čitateľ (obyvateľ) sám spoluvytvára.

Kritika funkcionalizmu a biologický rozmer dizajnu

Jan Michl vo svojom texte „Škola–trh“ a funkcionalistická povéra spochybňuje funkcionalistické dogmy 20. storočia. Podľa neho je myšlienka „forma nasleduje funkciu“ historicky podmienená konštrukcia, nie univerzálne pravidlo. Kritizuje zúženie dizajnu na racionálne, technické riešenia bez ohľadu na kultúrny a emocionálny rozmer.

Naopak, Petr Dungal v publikácii *Biologie umění* interpretuje estetiku ako biologicky podmienený jav. Dizajn je podľa neho súčasťou evolučného mechanizmu človeka pri orientácii v priestore a v rámci toho interiér slúži ako:

- nástroj psychologickej regulácie prostredia,
- vyjadrenie teritoriálnej identity a bezpečia,
- podpora sociálneho správania a interakcie.

Tieto teoretické rámce dopĺňajú postmoderné chápanie dizajnu ako vrstveného, emocionálne zakotveného javu s antropologickým významom.

Medzivojnový funkcionalizmus

Po vzniku Československa (1918) sa rozvíjal funkcionalizmus ako dominantný architektonický a dizajnerský štýl. Vyznačoval sa čistotou línií, absenciou ornamentu a dôrazom na hygienu a racionalitu bývania. Nábytok bol modulárny, vyrobený z nových materiálov ako oceľ a laminát, a navrhnutý pre masovú výrobu.

Socialistická éra (1948–1989)

Po nástupe komunizmu bol dizajn podriadený ideológii. Najprv dominoval socialistický realizmus, neskôr sa presadil modernizmus v štátnom plánovaní bývania. Panelové domy a sektorový nábytok zjednocovali estetiku. Napriek tomu vznikli iniciatívy ako Krásna jizba, ktoré sa snažili kultivovať vkus verejnosti spojením tradície a modernizmu.

Po roku 1989: Diverzifikácia a komercializácia

Po revolúcii sa otvoril trh zahraničným značkám a profesionálny interiérový dizajn sa etabloval ako samostatná profesia. V 90. rokoch dominoval DIY prístup, ktorý sa po roku 2000 vyvíjal smerom k dôrazu na remeslo, lokálnosť a ekologické aspekty. Začali vznikať nezávislé dizajnerské štúdiá a značky (napr. Lavmi, Nanovo, Brokis).

Psychologické vplyvy a symbolika základných priestorov

Pri navrhovaní interiérov je nevyhnutné brať do úvahy aj psychologické aspekty jednotlivých miestností, ktoré významne ovplyvňujú náš každodenný život a celkovú pohodu. Každý priestor v dome či byte nesie špecifický symbolický a emocionálny význam. Tieto významy vychádzajú nielen z historických predstáv o funkcii miestností, ale aj z osobných zážitkov a rituálov, ktoré sa v danom priestore vytvárajú a prehlbujú medziľudské vzťahy. Prostredie, v ktorom žijeme, zásadným spôsobom formuje naše vnímanie sveta a podieľa sa na budovaní identity.

Spálňa – súkromie a regenerácia

Spálňa predstavuje priestor oddychu, súkromia a fyzickej i duševnej obnovy. Nejde len o miesto na spánok, ale aj o intímny priestor osobných rituálov, ktoré formujú náš každodenný pocit bezpečia a pohody. Textílie – od postelnej bielizne po závesy – zohrávajú významnú úlohu pri vytváraní harmonickej atmosféry. Jemnosť materiálov a upokojujúce farebné tóny majú výrazný vplyv na naše zmysly a kvalitu odpočinku. Priestor, kde spíme, má zásadný dosah na náš fyzický i psychický stav.

Zenová spálňa: Zenová filozofia sa premieta do minimalizmu, jednoduchosti a použitia prírodných materiálov. Tieto prvky podporujú pokojný a vyrovnaný stav mysle. Spálňa v zenovom štýle môže obsahovať nízke drevené posteľe, svetlú farebnú paletu, kameň, drevo a čisté línie, ktoré eliminujú vizuálny chaos.

Obývacia izba – spoločenský a rodinný priestor

Obývacia izba je centrom spoločenského života domácnosti – miestom komunikácie, zdieľania a spoločných rituálov. Symbolizuje otvorenosť a posilňuje medziľudské väzby. Textílie ako obrusy, závesy či vankúše tu pôsobia ako neviditeľní formovatelia atmosféry, ktoré podporujú pocit spolupatričnosti. Stôl prestretý obrusom môže byť nositeľom rodinných tradícií a dôležitých spomienok. Výskumy potvrdzujú, že dizajn podporujúci spoločenské interakcie zlepšuje našu emocionálnu rovnováhu.

Moderná minimalistická obývačka: Súčasný dizajn sa zameriava na jednoduchosť, otvorenosť a neutrálne farby. Minimalistické priestory vytvárajú upokojujúcu atmosféru, ktorá priaznivo pôsobí na psychiku a odbúrava nadbytočnú vizuálnu stimuláciu.

Kuchyňa – výživa a kreativita

Kuchyňa nie je len funkčným priestorom na prípravu jedál, ale aj miestom, kde sa odohráva tvorivý proces a zdieľanie každodenných rituálov. Textílie ako utierky, zástery či obrusy môžu niesť symboliku osobného štýlu alebo rodinnej kontinuity. Príprava jedla je nielen fyzickou potrebou, ale aj aktom spojenia a vyjadrenia starostlivosti. Rituál varenia a stolovania sa tak stáva príležitosťou na prežívanie spoločných chvíľ, často sprevádzaných opakujúcimi sa detailmi.

Kúpeľňa – očista a sebavedomie

Kúpeľňa je priestor určený nielen na telesnú očistu, ale aj na obnovu duševnej rovnováhy. Textílie ako uteráky, osušky alebo župany dotvárajú zmyslový zážitok z každodenného rituálu. Kúpeľňa poskytuje možnosť individuálneho sebaspoznanie a chvíľ pre seba, ktoré môžu byť kľúčové pre duševnú pohodu.

Pracovňa – produktivita a osobná realita

Pracovňa je miestom zameraným na koncentráciu, kreativitu a napĺňanie osobných cieľov. Vhodné usporiadanie priestoru a výber textílií – ako je koberec pod nohami alebo látkový organizér – môže pozitívne ovplyvniť našu produktivitu. Pracovné prostredie je rozhodujúcim faktorom ovplyvňujúcim výkon a psychický komfort.

Chodba alebo predsieň – prechod a prepojenie

Predsieň predstavuje prechod medzi verejným a súkromným priestorom. Je miestom prvého kontaktu s domovom a zároveň symbolizuje vstup do intímneho sveta. Textílie ako rohožky, závesy či koberce zohrávajú úlohu pri navodzovaní príjemného prvého dojmu. Predsieň má silný emocionálny vplyv na vnímanie domáceho prostredia.

Vplyv technológií na dizajn miestností

Moderné technológie – ako inteligentné osvetlenie, smart závesy či hlasové ovládanie – menia spôsob, akým interagujeme s priestorom. Tieto inovácie umožňujú prispôbienie funkčnosti miestností našim potrebám a emóciám.

Textílie v interiéri plnia nielen praktickú, ale aj významnú emocionálnu funkciu. Vytváraním každodenných rituálov okolo textilných prvkov sa estetika spája s osobnou skúsenosťou. Takéto priestory nám pripomínajú, aký silný vplyv má interiérový dizajn na naše emócie, identitu a kvalitu života.

Zmyslová estetika priestoru: prepojenie jednoduchosti, farby, svetla a materiálu

V súčasnom dizajne – či už interiérovom, módnom alebo textilnom – dochádza k zásadnému posunu v chápaní estetiky. Už nejde len o vizuálny dojem, ale o komplexný, multisenzorický zážitok, ktorý formuje spôsob, akým človek vníma a prežíva prostredie okolo seba. Estetika priestoru i odevu sa stáva prostriedkom komunikácie, nositeľom atmosféry a zdrojom emocionálneho prepojenia. Práve móda, s dôrazom na materiály, štruktúry a telesnosť, poskytuje paralely k interiérovému dizajnu, kde sa podobne uplatňuje vrstvenie textúr, práca so svetlom a premyslená farebnosť ako nástroje pre stimuláciu zmyslov.

Z tohto hľadiska nie je interiér len vizuálnym artefaktom, ale živým prostredím, ktoré ovplyvňuje emocionálny stav, psychickú pohodu a celkovú kvalitu života svojich užívateľov. Cieľom tejto kapitoly je analyzovať prvky, ktoré sa podieľajú na formovaní zmyslového a estetického vnímania priestoru – od jednoduchej formy, cez materiálové a textilné štruktúry, až po environmentálne aspekty ako sú udržateľnosť a etická voľba materiálov.

1. Estetika a jednoduchosť ako prístup k dizajnu

Estetika spojená s jednoduchosťou zdôrazňuje, že krása a kvalita priestoru alebo produktu nemusia byť synonymom luxusu či prebytku. Naopak, v súlade s minimalistickým prístupom je možné vytvárať hodnotné a esteticky silné prostredie aj prostredníctvom zdržanlivosti, funkčnosti a premysleného výberu materiálov. Podľa Kaggého, ktorý reflektuje hodnotu jednoduchosti, ticho a minimalizmus predstavujú silný nástroj na oslobodenie mysle a podporu hlbšieho vnímania. Tento princíp možno priamo aplikovať aj v interiérovom dizajne – krása spočíva v jednoduchosti, funkčnosti a harmónii, nie v pompéznosti či vizuálnom prebytku.

Dizajn, či už interiérový alebo módný, by mal podporovať emocionálny a psychický komfort človeka a dosahovať tieto ciele prostredníctvom zmysluplného zjednodušenia. Ako uvádza Frascari, „interiér je miestom, kde sa stretávajú este-

tické, emocionálne a funkčné potreby, ktoré sa vzájomne podporujú a vytvárajú prostredie pre kvalitný život". V tomto duchu jednoduchosť nie je deficit, ale premyslený dizajnerský postoj.

2. Zmyslové pôsobenie priestoru

Interiérový dizajn nie je len o estetike, farbách alebo materiáloch, ale aj o tom, ako priestor komunikuje so svojimi obyvateľmi a aký dopad má na ich pocity a správanie. Ako uvádza Gernot Minke, dizajn interiérov má silný vplyv na naše psychologické a emocionálne vnímanie, pretože každý prvok priestoru, od svetla až po textúry, sa podieľa na vytváraní atmosféry a ovplyvňuje naše každodenné zážitky. Zmyslové pôsobenie priestoru je komplexné a zahŕňa nielen zrak, ale aj sluch, dotyk a vôňu, čo je dôležité pri tvorbe harmonického prostredia. Význam zmyslového dizajnu zdôrazňuje aj autor Craig Williams, ktorý tvrdí, že „vyvážený a premyslený interiér dokáže vyvolať pozitívne emocionálne reakcie a podporiť tak pohodu obyvateľov“.

V tomto kontexte zohrávajú významnú úlohu aj textílie a ich štruktúry, ktoré komunikujú haptickým spôsobom. Napríklad holandská dizajnérka Alexandra Gaca vytvára trojrozmerné tkaniny, ktoré nielen vizuálne obohacujú priestor, ale zároveň ponúkajú zmyslový zážitok prostredníctvom dotyku. Jej spolupráca so značkami ako Hermès dokazuje, že textil sa môže stať nositeľom emocionálnej hodnoty a zmyslovej hĺbky. Podobné koncepty rozvíja aj Textile Museum v Tilburgu, ktoré podporuje výskum a vývoj nových prístupov k zmyslovému pôsobeniu textilu v architektonickom i interiérovom kontexte.

Z oblasti módy je vhodné spomenúť aj návrhára Alexandra McQueena, ktorý bol známy svojím dôrazom na štruktúru, vrstvenie materiálov a senzorické prvky. V jednej zo svojich kolekcií použil výrazné farebné koráliky a zložité textúry v kombinácii s dramatickým vizuálnym stvárnením, čím vytvoril multisenzorický zážitok s emocionálnym dopadom. Jeho práca, podobne ako práca Gaca, ukazuje, ako je možné dizajnoviť priestor a objekty, ktoré prehovárajú k človeku prostredníctvom viacerých zmyslov súčasne.

3. Svetlo a osvetlenie

Osvetlenie je kľúčovým prvkom interiérového dizajnu, ktorý má priamy vplyv na atmosféru a emocionálny charakter priestoru. Svetlo nielenže poskytuje základnú funkciu osvetlenia, ale aj komunikuje so svojimi obyvateľmi a ovplyvňuje ich pocity. Ako uvádza Černý, „osvetlenie vytvára nielen praktické podmienky, ale aj vnáša do priestoru emocionálnu hodnotu, ktorá môže prispieť k zvýšeniu kvality života.“ Teplé, mäkké svetlo vytvára pocit pohody, zatiaľ čo chladné, intenzívne svetlo môže podporiť energiu a aktivitu. Výber svetelných zdrojov, ako aj ich správne nasmerovanie, sú neoddeliteľnou súčasťou dizajnu interiérov.

Svetlo ako nástroj na vytváranie atmosféry

Svetlo ovplyvňuje nielen vizuálne vnímanie priestoru, ale i psychologickú pohodu jeho užívateľov. Denné svetlo prináša do interiéru prirodzenú dynamiku, zatiaľ čo

umelé svetlo umožňuje flexibilne meniť náladu priestoru podľa potreby a času. Napríklad svetlo rozptýlené cez textilné tienidlá alebo závesy dokáže zjemniť ostré línie interiéru a vytvoriť pocit intimity. V kombinácii s farbami a textíliami svetlo výrazne prispieva k vnímaniu textúr a farebných nuáns, čím sa podporuje celková atmosféra priestoru.

Špecifickým prístupom je aj vrstvenie svetla – kombinácia viacerých zdrojov osvetlenia, ako sú centrálné, bodové a dekoratívne svietidlá, ktoré spolupracujú a umožňujú meniť svetelnú náladu v závislosti od dennej doby alebo požiadaviek používateľa. Tento prístup využíva napríklad nemecké štúdio Licht Kunst Licht, ktoré sa špecializuje na architektonické osvetlenie s dôrazom na zážitok, nie len funkciu.

Prepojenie svetla a textilu v dizajne

Zaujímavým trendom je spolupráca textilných dizajnérov a svetelných technikov či architektov, kde textil neplní len dekoratívnu úlohu, ale stáva sa súčasťou svetelnej koncepcie priestoru. Využívajú sa priesvitné alebo vrstvené textílie, ktoré filtrujú svetlo a menia jeho intenzitu, odtieň a smer.

Príkladom tohto prístupu je česká dizajnérka Lucie Koldová, ktorá vo svojich svetelných návrhoch (napr. kolekcia Ivy pre značku Brokis) často kombinuje mäkké svetlo so zamatovými a transparentnými materiálmi, čím dosahuje efektný súlad medzi svetlom a haptickým vnemom. Jej spolupráca s textilnými výrobcami umožňuje vytvárať komplexné svetelné scény, ktoré sa menia počas dňa. Koldová tvrdí, že „svetlo by malo byť hmatateľné – malo by vytvárať pocit, nie len osvetliť priestor.“

Podobný koncept nájdeme aj v projekte Inside Outside holandskej dizajnérky Petra Blaisse, ktorá spája architektúru, svetlo a textil do jedného naratívu. V jej návrhoch závesy neoddeľujú len priestor, ale tiež filtrujú a smerujú svetlo – stávajú sa aktívnym prvkom interiéru. V projekte Casa da Música v Porte vytvorila obrovské textilné plochy, ktoré menia charakter svetla a tým i atmosféru interiéru v závislosti od polohy slnka.

4. Farby a ich kombinácie

Farby a ich kombinácie v textíliách, interiéroch a architektúre zohrávajú kľúčovú úlohu nielen z estetického hľadiska, ale aj z psychologického pohľadu, pretože ovplyvňujú naše vnímanie prostredia, oblečenia a dokonca aj správanie. V interiérovom dizajne sú farby hlavným nástrojom na formovanie atmosféry, ktorá môže byť upokojujúca alebo stimulujúca. Farby majú schopnosť vyvolávať rôzne pocity a reakcie, čo je základom pre úspešný návrh priestoru.

V architektúre je práca s farbami ešte komplexnejšia, pretože farby ovplyvňujú nielen vizuálny dojem, ale aj funkčnosť a svetelnú dynamiku priestoru. Napríklad jasné a teplé farby môžu miestnosti opticky zväčšiť, zatiaľ čo tmavšie tóny vytvárajú intimitu a pohodlie. V exteriéroch farby pomáhajú zvýrazniť architektonické prvky, ako sú fasády a okná, a harmonicky ich zapájať do okolia.

Farby v textíliách

Farby v textíliách majú podobný vplyv ako v interiérovom dizajne, pričom rôzne materiály a ich farby ovplyvňujú nielen vizuálny dojem, ale aj naše pocity a psychiku. Teplé farby v textíliách, ako červená, oranžová alebo žltá, stimulujú kreativitu a interakciu, zatiaľ čo studené odtiene prinášajú pohodu a harmóniu. Textílie v interiéri teda zohrávajú významnú úlohu pri vytváraní požadovanej atmosféry, od relaxácie až po aktivitu a energiu. Ako uvádza The Interaction of Color od Josefa Albersa, "farby nikdy neexistujú samy osebe, ale v kontexte s inými farbami," čo je dôležitý aspekt pri práci s textíliami a ich farebnými kombináciami.

Zaujímavé je aj pozorovanie princípov farieb v textíliách podľa Dictionary of Color Combinations od Sanzo Iwamoriho, kde sa zdôrazňuje, že kombinácie kontrastných farieb (ako červená a zelená) môžu vytvoriť silný vizuálny dojem, zatiaľ čo harmónia medzi podobnými odtieňmi (napríklad modrá a zelená) prispieva k rovnováhe a pokoju v priestore.

Farby v interiérovom dizajne

V interiérovom dizajne je modrá farba jedným z najbežnejších a najúčinnějších prostriedkov na vytváranie pokojnej atmosféry. Je známa svojím upokojujúcim účinkom a je ideálna do relaxačných zón, ako sú spálne, kde vytvára pocit pokoja a dôvery. Tento efekt modrej farby podčiarkuje aj umenie Yvesa Kleina, ktorý vytvoril vlastný odtieň modrej – IKB (International Klein Blue), ktorý sa stal nielen charakteristickým vizuálnym prvkom jeho umeleckých diel, ale aj v dizajne a interiérových priestoroch.

Naopak, teplé farby ako červená, oranžová a žltá podporujú energiu a dynamiku, čo je ideálne pre miestnosti, kde je potrebná komunikácia a interakcia, ako sú kuchyne alebo obývacie izby. V súčasnosti sa obľubujú aj farebné prechody a gradienty, ktoré vytvárajú moderný a dynamický dojem, čo sa využíva na oživenie interiérových priestorov.

Farby v architektúre

Pri práci s farbami v architektúre sa často stretávame s prístupmi, ktoré zahŕňajú širšie vnímanie priestoru a svetla. Farby na fasádach, v interiéroch a v urbanizme môžu výrazne ovplyvniť atmosféru a vnímanie celej štruktúry. Architektonické štúdiá ako Zaha Hadid Architects alebo Studio Gang často experimentujú s neobvyklými farebnými schémami, ktoré vyvolávajú dynamiku a futuristický dojem.

Zaha Hadid, známa svojimi organickými a avantgardnými formami, niekedy používala farebné akcenty na podčiarknutie tvarov svojich budov, čím vytvárala dojem plynulosti a pohybu. Použitím jasných farieb na fasádach a v interiéroch sa jej projekty stali nielen architektonickými ikonami, ale aj vizuálnymi stimulmi, ktoré ovplyvňovali nielen vzhľad, ale aj pocity návštevníkov.⁸

Naopak, Studio Gang využíva farebnú paletu na harmonizáciu svojich projektov s okolitým prostredím. Napríklad ich projekt Nature Boardwalk v Chicagu využíva odtiene, ktoré sa zladia s prírodným okolím a podporujú tak vzťah medzi mestským prostredím a prírodou.

Základné významy farieb

Základné významy farieb sa líšia v závislosti od kultúrnych a psychologických kontextov. Napríklad:

- Červená je spojená s vášňou, energiou, ale aj nebezpečenstvom a výstrahou.
- Oranžová vyvoláva pocit vitality a hravosti, stimuluje chuť do jedla a je veľmi energická.
- Žltá prináša optimizmus a energiu, no v niektorých kultúrach môže evokovať aj zradu.
- Zelená je symbolom rovnováhy, zdravia a prírody, čo ju robí ideálnou voľbou pre prostredia podporujúce relaxáciu a dôveru.
- Modrá, ako už bolo spomenuté, evokuje pokoj, dôveru a spoľahlivosť, je častou voľbou v kanceláriách a spálňach.
- Fialová má mystický, luxusný nádych a podporuje predstavivosť.
- Čierna symbolizuje eleganciu a silu, no môže byť tiež spojená s tajomstvom alebo smútkom.
- Biela je univerzálnym symbolom čistoty a kontrastu, často sa používa na vytvorenie vyváženého, čistého vzhľadu.
- Hnedá pôsobí prirodzene a upokojujúco, ideálna na evokáciu prírody a ekológie.

Porovnaním rôznych dizajnerských prístupov v oblasti farieb môžeme získať lepšiu predstavu o tom, ako farby ovplyvňujú vnímanie a atmosféru. Zatiaľ čo Yves Klein, ako umelec, používal intenzívnu a výraznú modrú farbu IKB, ktorá sa stala symbolom jeho práce, dizajnerska značka Marimekko je známa svojimi jasnými, výraznými a veselými farebnými kombináciami. Marimekko sa zameriava na použitie silných kontrastov a výrazných geometrických vzorov, často v kombinácii s červenou, čiernou, bielou a žltou. Tento prístup k farbám odráža ich filozofiu, ktorá zdôrazňuje hravosť, optimizmus a funkčnosť.

Farby v textíliách, interiéroch a architektúre zohrávajú významnú úlohu pri formovaní atmosféry a ovplyvňovaní našich pocitov a správania. Všetky tieto oblasti vyžadujú starostlivý výber farieb a ich kombinácií, aby vytvorili harmonické a účinné prostredie. Farby v dizajne komunikujú nielen estetiku, ale aj emócie, a preto sú dôležitým nástrojom v každom aspekte dizajnu. Pri výbere farieb je dôležité zvážiť ich psychologický vplyv a symboliku, ktorá sa môže líšiť v závislosti od kontextu a kultúrnych rozdielov.

5. Ekologické materiály a udržateľnosť

V súčasnosti je čoraz väčší dôraz kladený na udržateľnosť v dizajne interiérov, vrátane používania ekologických materiálov, ktoré minimalizujú negatívny dopad na životné prostredie. Tento trend nie je len reakciou na environmentálne výzvy, ale aj na dopyt po zdravších a bezpečnejších interiéroch. Materiály ako recyklovaný plast, organická bavlna, alebo udržateľné drevo sú len niektoré z možností, ktoré pomáhajú znižovať ekologickú stopu a prispievajú k trvalo udržateľnému dizajnu.

Ekologické materiály však neznamenajú len šetrenie prírodných zdrojov a znižovanie odpadu. Ako poznamenáva Harrison (2019), "udržateľnosť v interiérovom dizajne neznamena len environmentálnu zodpovednosť, ale aj zlepšenie kvality

vnútorného prostredia, kde sú materiály bezpečné pre ľudí a zdravé pre prostredie." Udržateľné materiály môžu výrazne prispieť k zlepšeniu kvality vzduchu v domácnostiach, čím sa znižuje riziko zdravotných problémov a zvyšuje pohoda obyvateľov.

Inovatívne prístupy k ekologickým materiálom

Studio Envision, známe svojím inovatívnym prístupom k dizajnu, sa aktívne podieľa na projektoch, ktoré spájajú udržateľnosť s kreatívnymi riešeniami. Jedným z ich známych projektov je spolupráca s módnou značkou Levi's na vytváraní produktov z ekologických materiálov. Projekt sa zameriaval na zníženie ekologickej stopy oblečenia pomocou inovácií v oblasti materiálov a recyklácie. Levi's použil napríklad recyklovaný denim a udržateľné farbivá, čím znížil spotrebu vody a chemikálií pri výrobe svojich produktov. Tento prístup k dizajnu nie len znižuje vplyv na životné prostredie, ale zároveň posilňuje značku v očiach zákazníkov, ktorí kladú dôraz na etické a ekologické hodnoty.

Na druhej strane, Materio, organizácia, ktorá sa špecializuje na výskum a vývoj materiálov, sa zameriava na ekologické inovácie v oblasti dizajnu, predovšetkým v textilnom a interiérovom dizajne. Spolupracuje s rôznymi dizajnérmí a výrobcami na vytváraní materiálov z recyklovaných a biologicky odbúrateľných látok. Materio sa podieľa na projektoch, kde sa recyklovaný plast alebo bio-odpad spracováva do nových materiálov, ktoré môžu byť použité v nábytku, podlahách alebo textíliách. Tieto materiály prispievajú k obehovému hospodárstvu, kde sa zdroje opätovne využívajú, čím sa znižuje záťaž na prírodu.

Ekologické materiály v praxi

Ekologické materiály môžu zahrňovať širokú škálu zložiek, od organických vlákien až po materiály z obnoviteľných zdrojov. Recyklovaný plast je čoraz častejšie používaný v dizajne interiérov, najmä na výrobu nábytku alebo dekoratívnych prvkov. Organická bavlna je preferovanou voľbou v textíliách, nakoľko nevyžaduje používanie chemických pesticídov a hnojív. Udržateľné drevo pochádza zo lesov, ktoré sú spravované tak, aby sa zachovala biodiverzita a neporušovala sa ekologická rovnováha.

Okrem toho, Materio pracuje aj s materiálmi ako mycelium, ktoré sa vyrába zo zvyškov húb a slúži ako udržateľná alternatíva k tradičným materiálom, ako je plast alebo drevo. Mycelium je biologicky odbúrateľné, čo znamená, že pri jeho použití nevzniká trvalý odpad.

Tieto inovatívne materiály majú obrovský potenciál pre dizajn interiérov, a to nielen kvôli svojej ekologickej hodnote, ale aj kvôli estetickému a funkčnému. V súčasnosti sú ekologické materiály nielen trendom, ale nevyhnutnosťou pre dizajnérov, ktorí chcú prispieť k zodpovednému prístupu k životnému prostrediu.

Zmyslová estetika priestoru predstavuje jeden z kľúčových aspektov súčasného dizajnu, ktorý prekračuje hranice čisto vizuálneho usporiadania prvkov. Harmonická súhra jednoduchosti foriem, prírodných materiálov, vrstveného osvetlenia a premyslenej farebnej kompozície umožňuje tvorbu interiérov, ktoré komunikujú s používateľom na zmyslovej aj emocionálnej úrovni. Uplatňovanie udržateľných materiálov, ekologického prístupu a rešpektu k prostrediu zároveň odráža na-

rastajúci význam environmentálneho povedomia v súčasnej dizajnerskej praxi. Táto integrácia zmyslových a estetických kvalít prispieva k vytváraniu priestorov, ktoré nielen naplňajú funkčné požiadavky, ale zároveň formujú kvalitné, dlhodobu udržateľné a emocionálne podnetné životné prostredie. Tieto prvky zásadným spôsobom ovplyvňujú nielen vizuálnu identitu interiéru, ale predovšetkým jeho atmosféru, ktorá rozhoduje o tom, či sa človek v priestore cíti komfortne, bezpečne a harmonicky, alebo naopak, stiesnene a nekomfortne.

A čo ornament ? Vzory ?

Ornamentálny dizajn je neoddeliteľnou súčasťou histórie umenia a dizajnu, ktorý prechádza od jednoduchých dekoratívnych prvkov až po komplexné symbolické systémy, ktoré spájajú estetiku s kultúrou a hodnotami. Gombrich v Smyslu porád vyzdvihuje dôležitosť ornamentu ako spôsobu vyjadrenia poriadku, ktorý cez svoje opakujúce sa vzory a formy poskytuje divákovi pocit rovnováhy, harmónie a estetickej vnímavosti. Tento koncept poriadku, vytvorený prostredníctvom vizuálnych prvkov, sa stáva dôležitým v celkovom vnímaní dizajnu. V tejto súvislosti ornamentálne vzory neplnia len funkciu zdobenía, ale aj komunikácie a vyjadrenia historických, kultúrnych a filozofických hodnôt, čo ich robí neoddeliteľnou súčasťou dizajnových praktík naprieč časom.

Ornament je definovaný ako akýkoľvek dekoratívny prvok, ktorý sa používa na zvýraznenie alebo vylepšenie vzhľadu objektu, predmetu alebo prostredia. Jeho podstata spočíva v opakovaní tvarov, vzorov a motívov, ktoré prinášajú vizuálnu harmóniu. Historicky, ornamenty vždy slúžili nielen ako dekorácia, ale aj ako spôsob vyjadrenia hlbších kultúrnych alebo náboženských významov. V antickom Grécku a Ríme sa ornamenty stali symbolmi moci a bohatej kultúry. V období stredoveku sa vyvinula tradícia používania ornamentov na sakrálnych a náboženských objektoch, čím sa stali súčasťou duchovného života.

V renesančnom období sa ornamenty stali technicky náročnejšími a rozmanitejšími, pričom sa používajú na zdobenie architektúry, odevov, nábytku a iných praktických predmetov. Ornament v tomto období prestal byť len symbolom bohatstva a prestíže a stal sa aj prostriedkom na vyjadrenie filozofických ideálov a estetiky obdobia. V súčasnosti ornamenty na textíliách a v dizajne zaujímajú miesto nielen ako estetické prvky, ale aj ako prostriedok komunikácie, reflektujúci aktuálne spoločenské a kultúrne zmeny. Moderný dizajn ornamentu využíva nové technologické možnosti a materiály, pričom zachováva tradičnú hodnotu, že ornament nie je len ozdobou, ale má aj funkčný a symbolický význam.

Symbolika ornamentu – prepojenie ornamentu s tradíciou, kultúrou a harmóniou. Kedy sa ornament stáva viac než len dekoráciou?

Symbolika ornamentu je jedným z najdôležitejších aspektov ornamentálneho dizajnu. Ornamenty často slúžia ako symboly náboženských, kultúrnych alebo filozofických hodnôt. Mnohé staroveké civilizácie, ako sú staroveký Egypt, Me-

zopotámia a India, používali ornamenty na vyjadrenie svojej viery, postavenia alebo posvätných ideálov. Ornamentálne vzory mohli byť spojené s mytologickými postavami, božstvami alebo vesmírnymi silami, ktoré poskytovali divákovi nielen estetický zážitok, ale aj duchovný význam.

V islamskej kultúre sa ornamentálne vzory vyhýbajú figurálnym zobrazeniam a namiesto toho sa sústreďia na geometrické a arabeskné motívy, ktoré sú považované za prostriedok na vyjadrenie božského poriadku a nekonečnej harmónie vesmíru. Takýto ornament neslúži iba ako vizuálna výzdoba, ale aj ako prostriedok na komunikáciu s božstvom a univerzálnym poriadkom.

V kresťanskej tradícii ornamenty v kostoloch, katedrálach a na sakrálnych objektoch slúžili ako symboly svätosti a spásy. Zdobenie chrámov a oltárov bolo formou uctievania, kde každý ornament bol súčasťou duchovnej cesty veriacich. V prípade gotickej architektúry, kde sa ornamenty stávali vizuálnymi vyjadreniami božského poriadku, sa ornamenty stali prostriedkom na vytváranie pocitu úcty a posvätnosti v priestore.

V súčasnosti ornamenty stále nesú silnú symboliku, ale ich význam sa rozšíril o aspekty osobnej identity, estetických preferencií a kultúrnych hodnôt. V mnohých moderných dizajnoch ornamentálne vzory vyjadrujú rôzne kultúrne dedičstvo, ako aj moderné trendy v móde, architektúre a priemyselnom dizajne. Ornament sa tak stáva nielen estetickým prvkom, ale aj významným nositeľom kultúrnych a historických hodnôt.

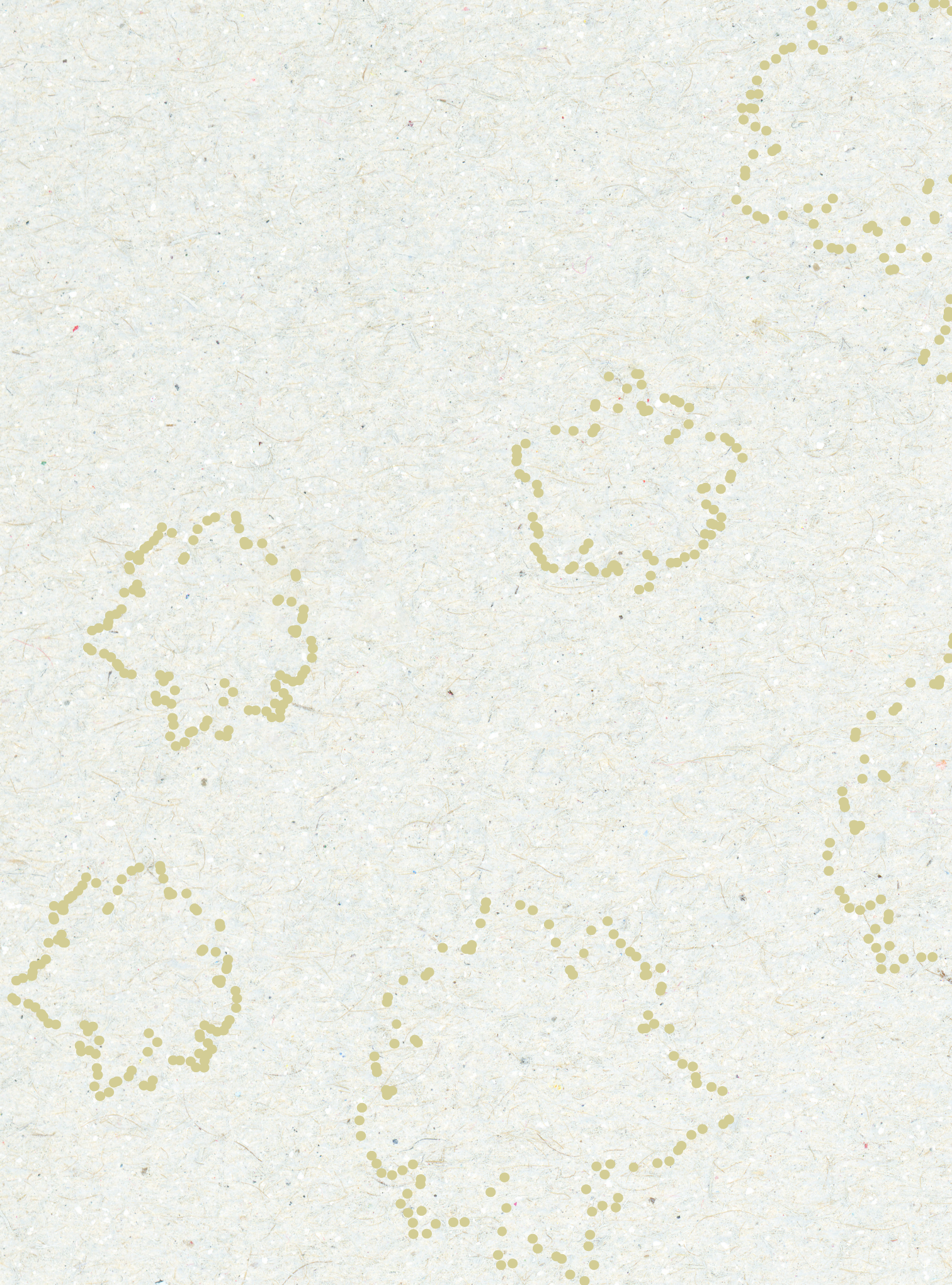
Ornamentálne vzory v textíliách majú rôzne funkcie. V minulosti boli ornamenty na textíliách najčastejšie symbolické a spojené s konkrétnymi kultúrami, náboženstvami a spoločenskými skupinami. Napríklad v orientálnych textíliách, ako sú koberce a tapisérie, sa ornamenty stali symbolmi bohatstva, moci a náboženstva. Tieto textílie boli často bohaté na vzory, ktoré sa spájali s mystickými a duchovnými témami, ako aj s reprezentovaním prírody a vesmíru.

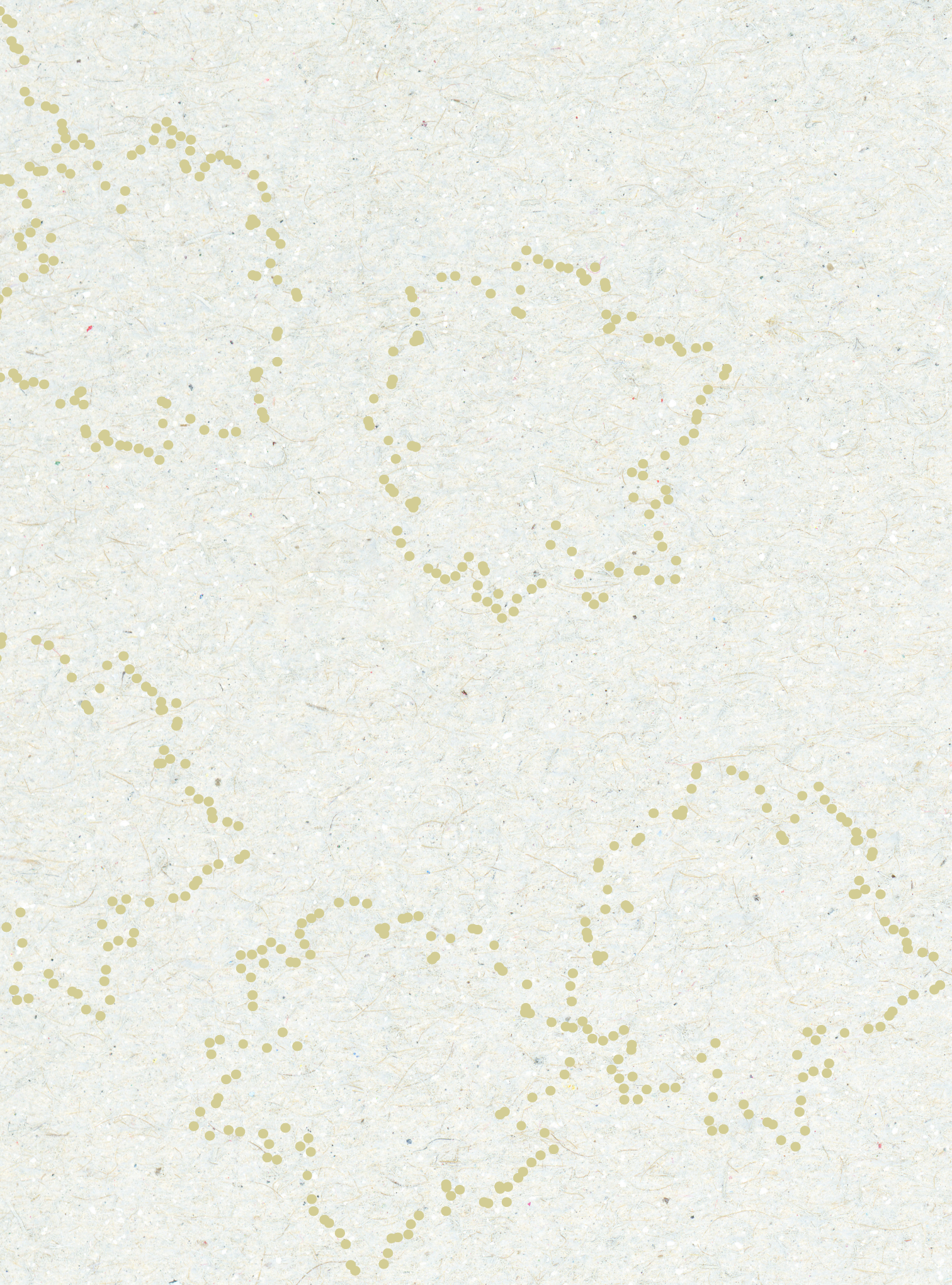
V západnej kultúre, najmä počas renesancie, baroka a rokoka, sa ornamentálne vzory na textíliách stali symbolom aristokratického života. Luxusné látky, ako brokát, samet a hodváb, boli zdobené složitými vzormi, ktoré slúžili nielen na vizuálnu výzdobu, ale aj na vyjadrenie statusu a moci. Tieto ornamenty vyjadrovali osobný vkus a bohatstvo nositeľa.

Ornamenty v textíliách však neplnili iba estetickú funkciu. V mnohých tradičných spoločnostiach, ako sú africké, latinskoamerické a ázijské kultúry, sa ornamentálne vzory používali aj na označenie kultúrnej príslušnosti, spoločenského postavenia, ale aj na ochranu pred zlými duchmi a nešťastím. Textílie s určitými vzormi sa nosili pri ceremóniách, festivitoch a rituáloch, kde mali vzory konkrétny magický a ochranný význam.

V súčasnosti ornamenty na textíliách aj naďalej plnia svoje kultúrne a estetické funkcie, ale stále viac získavajú aj praktické využitie. Rôzne technológie tlače a tkania umožňujú vytvárať personalizované a jedinečné vzory na textíliách, ktoré sú používané na odevy, interiérové dekorácie a iné spotrebné produkty. Ornamenty sa tak stávajú nástrojom vyjadrenia osobnosti a moderného životného štýlu.

OBLAST	TEXTIL V INTERIÉRI	TEXTIL V MÓDE	POROVNANIE / POZNÁMKA
TECHNIKY VÝROBY	Jacquard, gobelín, flocking, quilting, vyšívanie	Pleating, smocking, appliqué, výšivka, foil print, devoré	Spoločné techniky: výšivka, digitálna /sieťotlač.
POVRCHOVÉ ÚPRAVY	Embosovanie, potlač, flocking, UV úpravy, retardéry horenia	Lesklé fólie, metalické vrstvy, laser-cut, bonding	Móda preferuje ľahšie efekty, interiér vyžaduje odolnosť a stálosť.
POUŽITÉ VZORY	Jacquard, toile de jouy, damask, florálne, geometrické, ikat	Paisley, animal print, káro, batik, typografia, tie-dye	Móda je trendovejšia, interiér nadčasovejší.
VZHĽAD & ŠTÝL	Trvalý, nadčasový, zladený s architektúrou	Trendový, sezónny, odvážny alebo subtilný	Interiér potrebuje "ukotvenie" – móda môže byť expresívna.
FARBY	Prírodné, neutrálne, kontrasty (tmenejšie)	Odvážnejšie, sezónne kolekcie, pastelové vs. neónové	Móda (ale aj spoločne) sleduje Pantone sezónne palety.
TRVACNOSŤ MATERIÁLOV	Vysoká (často nad 10 rokov – závesy, čalúnenie)	Nízka až stredná (rýchla obmena – móda je rýchloobrátková)	Interiérový textil musí zniesť dlhodobé zaťaženie.
STRUKTÚRA / TEXTÚRA	Vrstvená, bohatá na textúru (zamat, gobelín, hrubý ľan)	Tenká, splývavá, priedušná, flexibilná	Móda potrebuje voľnosť pohybu, interiér priestorový objem.
VÝROBNÁ SKALA	Väčšie kusy (metráž: 2–10 m)	Menšie kúsky, strihané podľa modelov	Interiérový textil sa plánuje na väčšiu plochu.
TRENDY / SEZÓNNOSŤ	Pomalšie meniace sa trendy (vplyv architektúry, štýlov)	Rýchly cyklus (jar/leto, jeseň/zima, fast fashion)	Móda je cyklická, interiér dlhodobý.

nisa.salontay@gmail.com